PREFACE

The **'FOCUS'** *is published by the Kerala Legislature Secretariat for the use of the members of the Kerala Legislative Assembly. It is a digest containing articles and excerpts from books on subjects of current intellectual, political, social and cultural interest, news, reports of the commissions and committees and reviews of books. The views expressed therein are those of the authors and do not necessarily reflect the views of the Kerala Legislature Secretariat.*

Materials reproduced from other sources may not be republished in any form. Inquiries regarding permission for publication may be addressed directly to the sources cited.

`

V.K. BABU PRAKASH,
SECRETARY,
KERALA LEGISLATIVE ASSEMBLY.

CONTENTS

VOL. XLVIII February 2018 No. 2

	ARTICLES	***page***
അഡ്വ. അബ്ദുള്ള സോണ	കൂടുതൽ ശക്തമായി പുതിയ ഉപഭോക്തൃ നിയമം [യോജന, 2018 ഫെബ്രുവരി]	1-18
ഡോ. മീനാ നായർ	പൗരാവകാശരേഖ രണ്ടു പതിറ്റാണ്ട് പിന്നിടുമ്പോൾ [യോജന, 2018 ഫെബ്രുവരി]	19-26
Ananth Krishnan	The Rise of A Science Superpower [India Today, 19 February, 2018]	27-31
Kundan Pandey	Immune to Accountability [Down to Earth, 16-28 February, 2018]	32-34
	BOOK REVIEW	
Michiel Baas	Quick Fix to 'Explaining India' 'The Superfast Primetime Ultimate Nation : The Relentless Invention of Modern India' written by Adam Roberts [Economic & Political Weekly, February 3, 2018]	35-41
	LEGISLATIVE BUSINESS	
	Resume of Business transacted during the 13th Session of the 16th Lok Sabha	42-55

FOCUS

കൂടുതൽ ശക്തമായി പുതിയ ഉപഭോക്തൃ നിയമം

അഡ്വ. അബ്ദുള്ള സോണ

ഇന്ത്യയിലെ ഉപഭോക്താക്കളുടെ മാഗ്നാ കാർട്ട എന്നു വിശേഷിപ്പിക്കാവുന്ന 1986-ലെ ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണനിയമം റദ്ദാക്കികൊണ്ട് പുതിയ നിയമം കേന്ദ്ര സർക്കാർ പാർലമെന്റിൽ അവതരിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണത്തിനായി ഏർപ്പെടുത്തിയ വിവിധ ഏജൻസികളുടെ അലകും പിടിയും മാറ്റിക്കൊണ്ടുള്ള സമഗ്ര നിയമപരിഷ്കരണമാണ് കേന്ദ്ര ഉപഭോക്തൃകാര്യ മന്ത്രി രാം വിലാസ് പസ്വാൻ 2015 ആഗസ്റ്റ് 10-ന് ലോകസഭയിൽ അവതരിപ്പിച്ച ബില്ല് ലക്ഷ്യമിടുന്നത്. ബില്ലിന്റെ വ്യവസ്ഥകളെക്കുറിച്ച് പരാമർശിക്കുന്നതിന് മുമ്പ് 1986-ലെ ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണനിയമം ഇന്ത്യയിൽ നിർമ്മിക്കാനുള്ള സാഹചര്യം, ലോക ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണ നിയമചരിത്രത്തിലെ സുപ്രധാനമായ സംഭവങ്ങൾ, അവ എങ്ങനെയാണ് മെച്ചപ്പെട്ട ഉപഭോക്തൃസംസ്കാരം രൂപപ്പെടുത്തിയത് തുടങ്ങിയ കാര്യങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കേണ്ടതുണ്ട്. 2017 ലെ ശീതകാല സമ്മേളനത്തിനുമുമ്പ് കേന്ദ്ര മന്ത്രിസഭ ബില്ലിന് അംഗീകാരം നല്കുകയുണ്ടായി.

ഉപഭോക്തൃസംരക്ഷണം ഇന്ത്യയിൽ

ഉപഭോക്തൃസംരക്ഷണം വളരെ പണ്ടു മുതൽ തന്നെ ഇന്ത്യയിൽ നാഗരികതയുടെ ഭാഗമായിരുന്നു. പ്രജകളുടെ ക്ഷേമമായിരുന്നു ഭരണാധികാരികളുടെ പ്രധാന ലക്ഷ്യം. ജനങ്ങളുടെ സാമൂഹ്യ സാമ്പത്തിക ജീവിതത്തെ പരിപോഷിപ്പിക്കുന്നതിനും സംരക്ഷിക്കുന്നതിനും ക്രമീകരിക്കുന്നതിനും ഏറെ തത്പരരായിരുന്നു അന്നത്തെ ഭരണാധികാരികൾ. പൂഴ്ത്തി വെയ്പ്പും, കരിഞ്ചന്തയും അനുചിത വ്യാപാര തന്ത്രങ്ങളും കൗടില്യന്റെ കാലം മുതൽ തന്നെ നിയമവിരുദ്ധമായിരുന്നു. അതിന് കഠിനശിക്ഷയും നൽകിയിരുന്നു.

ബ്രിട്ടീഷ് ഭരണം പഴയ നിയമ വ്യവസ്ഥകൾ മാറ്റി മറിച്ചു ഐക്യരൂപത്തിലും ആധുനികവുമായ ബ്രിട്ടീഷ് നിയമവ്യവസ്ഥ ഇന്ത്യയിൽ കൊണ്ടുവന്നു. 1872-ലെ കരാർ നിയമം, 1930-ലെ Sale of Goods Act, 1860-ലെ ഇന്ത്യൻ ശിക്ഷാനിയമം,

1940–ലെ ഡ്രഗ്സ് ആന്റ് കോസ്മെറ്റിക്സ് ആക്ട് എന്നിവയെല്ലാം ഇന്ത്യയിലെ ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണത്തിന് അടിസ്ഥാനമിട്ട സുപ്രധാന നിയമങ്ങളായിരുന്നു. ഇതിൽ 'Sale of Goods Act' പിന്നീടുണ്ടായ ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണ നിയമങ്ങളുടെ സുപ്രധാന ഉറവിടമായിരുന്നു.

1986–ലെ ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണ നിയമം പാസ്സാക്കുന്നതുവരെ ഉപഭോക്താക്കളുടെ അവകാശപ്രമാണമായിരുന്നു ഈ നിയമം. 1955–ലെ അവശ്യ സാധന നിയമം, 1954 –ലെ ഭക്ഷ്യവസ്തുക്കളിൽ മായം ചേർക്കൽ നിരോധന നിയമം, 1976–ലെ അളവുതൂക്കനിയമം എന്നീ സ്വാതന്ത്ര്യാനന്തരനിയമ നിർമ്മാണങ്ങളെല്ലാം ഉപഭോക്താക്കളുടെ അവകാശ സംരക്ഷണമാണ് ലക്ഷ്യമിട്ടത്.

കരാർ നിയമവും ക്രിമിനൽ നിയമവും കൂടാതെ 'Civil Wrong Act' അനുസരിച്ചുള്ള അവകാശങ്ങളും അന്നും ഇന്ത്യയിലുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ, ഉത്പാദകന്റെയും വ്യാപാരിയുടെയും അശ്രദ്ധ ഉപഭോക്താവ് തെളിയിക്കണമെന്ന പരമ്പരാഗതമായ നിയമ തത്വം വലിയ തെളിവു ബാദ്ധ്യതയാണ് പരാതിക്കാരനായ ഉപഭോക്താവിൽ ചുമത്തിയത്. അതുകൊണ്ടുതന്നെ ഈ മേഖലയിൽ പരാതികളും അധികം ഉണ്ടായില്ല. 1914 മുതൽ 1965 വരെയുള്ള അരനൂറ്റാണ്ടുകാലം 613 Civil Wrong കേസുകൾ മാത്രമേ ഇന്ത്യയിലെ അപ്പീൽ കോടതികളുടെ തീർപ്പിനായി എത്തിയുള്ളൂ! യാഥാസ്ഥിതികമായ ഈ നിയമപരികൽപ്പനകളാണ്, ലളിതവും ചെലവുകുറഞ്ഞതും സത്വരവുമായ നീതി ഉപഭോക്താക്കൾക്ക് ലഭ്യമാക്കേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യകതയെ ഭരണാധികാരികളെ ബോധ്യപ്പെടുത്തിയത്.

പാവപ്പെട്ടവന്റെ നിയമം

ചെലവില്ലാതെ ഉപഭോക്താവിനു നീതി ലഭിക്കുന്നു എന്നതു കൊണ്ടുതന്നെയാണ് ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണ നിയമം ജനപ്രിയമായത്. രാജ്യത്ത് രൂപംകൊണ്ട ഉപഭോക്തൃ പ്രസ്ഥാനങ്ങൾ കൺസ്യൂമർ പ്രൊട്ടക്ഷൻ ആക്ടിനെ പാവപ്പെട്ടവന്റെ നിയമം ആക്കി. പ്രാചീനകാലം മുതൽ ഇന്ത്യയിൽ നിലനിന്ന ഉപഭോക്തൃസംരക്ഷണത്തിന് ഈ നിയമം പുതിയമാനവും ചക്രവാളവും നൽകി.

കള്ളപ്പണവും ചെറുനാഴിയും കള്ളത്തരങ്ങളൊന്നുമില്ലാത്ത ഒരു മാവേലി നാടിനെ ജനങ്ങൾ സ്വപ്നം കണ്ടു. നിയമത്തിലുള്ള ഉപഭോക്താക്കളുടെ ഈ വിശ്വാസമാണ് പരാതികളുടെ മലവെള്ളപ്പാച്ചിൽ തന്നെ ഉപഭോക്തൃഫോറങ്ങളിൽ അക്കാലത്തുണ്ടായതിന് കാരണമായത്.

Civil Wrong നിയമ വ്യവസ്ഥയുടെയും കരാർ നിയമത്തിന്റെയും സമന്വയം ഇന്ത്യയുടെ ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണ നിയമത്തിൽ നമുക്ക് കാണാൻ കഴിയും. സർക്കാർ സ്ഥാപനമെന്നോ സ്വകാര്യ സ്ഥാപനമെന്നോ വ്യത്യാസമില്ലാതെ സേവനത്തിലെ ന്യൂനതയ്ക്ക് നഷ്ടപരിഹാരത്തിനായി ഫോറത്തെ സമീപിക്കാൻ കഴിയുന്ന അവസ്ഥ ഉപഭോക്തൃ നീതി എന്ന ആശയം രാജ്യത്ത് ശക്തിപ്പെടുന്നതിന് കാരണമായി. ഉപഭോക്തൃഫോറത്തിനു നൽകുന്ന കത്ത് പരാതിയായി സ്വീകരിച്ച് നടപടിയെടുക്കുന്ന അവസ്ഥ രാജ്യത്ത് ഉണ്ടായി. അഭിഭാഷകന്റെ സഹായമില്ലാതെ, സാങ്കേതിക സ്വഭാവത്തിന്റെ നൂലാമാലകൾ ഇല്ലാതെ, പരാതിക്കാരനു തന്നെ കേസ്സു നടത്താം എന്നത് സാധാരണക്കാരുടെ ആശ്രയമായി രാജ്യത്തെ ഉപഭോക്തൃ ഫോറങ്ങളെ മാറ്റി. ഉപഭോക്തൃസംരക്ഷണ നിയമം കൊളുത്തിവിട്ട നിയമ വിപ്ലവം രാജ്യത്ത്, ഉപഭോക്തൃ സംസ്ക്കാരത്തിന്റെ പുതിയ യുഗത്തിനു തന്നെ നാന്ദികുറിച്ചു.

ഉപഭോക്തൃ സാക്ഷരതക്കും ഉപഭോക്തൃ നിയമത്തിന്റെ നടപ്പാക്കലിനും കേന്ദ്ര സർക്കാർ മുൻഗണന നൽകി കർമ്മപദ്ധതിക്ക് രൂപം നൽകാൻ 2003-ലെ ആസൂത്രണ കമ്മീഷൻ നിർദ്ദേശിച്ചു. ജനവിശ്വാസം ആർജ്ജിച്ച ഉപഭോക്തൃ വേദികളിലേക്ക് പതിനായിരക്കണക്കിന് ഉപഭോക്തൃപരാതികൾ ഒഴുകിയെത്തി. 2004 ജൂൺ മാസത്തിൽ 3,59,469 കേസ്സുകളാണ് രാജ്യത്തെ വിവിധ ഫോറങ്ങളിലായി പരിഗണനയിലിരുന്നത്. എന്നാൽ നിലവിൽ 3,72,378 കേസുകൾ തീർപ്പിനായി കാത്തുകിടക്കുന്ന ദുരവസ്ഥ പുതിയ സംവിധാനങ്ങളെക്കുറിച്ച് ആലോചിക്കുന്നതിന് കാരണമായി.

ക്ഷേമരാഷ്ട്രം- ഭരണഘടനാ ലക്ഷ്യം

സാമൂഹ്യ, സാമ്പത്തിക, രാഷ്ട്രീയ നീതി എല്ലാ പൗരന്മാർക്കും സാധ്യമാക്കുക എന്നതാണ് ലക്ഷ്യമെന്ന് ഭരണഘടനയുടെ ആമുഖം

പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു. ക്ഷേമരാഷ്ട്രമെന്ന ലക്ഷ്യത്തിലേക്കുള്ള പ്രയാണത്തിൽ പൗരസഞ്ചയത്തിനു നീതി ലഭ്യമാക്കുക എന്നത് സുപ്രധാനമാണ്. ഒരു തരത്തിൽ അല്ലെങ്കിൽ മറ്റൊരു തരത്തിൽ ഓരോ പൗരനും ഉപഭോക്താവാണ്. ഉപഭോക്താവിനു നീതി ഉറപ്പുവരുത്താനുള്ള നടപടികൾ സ്വീകരിക്കേണ്ടത് ഭരണകൂടങ്ങളുടെ ഭരണഘടനാപരമായ ബാദ്ധ്യതയുമാണ്.

1988-ലെ ഉപഭോക്തൃസംരക്ഷണനിയമത്തിലെ സുപ്രധാന വ്യവസ്ഥകൾ :

(1) കുറഞ്ഞ ചെലവിൽ, ലളിതമായ നടപടി ക്രമങ്ങളിലൂടെ അതിവേഗം നീതി ഉറപ്പുവരുത്തുകയാണ് ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണ നിയമത്തിന്റെ ലക്ഷ്യം.

(2) ഉപഭോക്താവിന്റെ അവകാശങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട കാര്യങ്ങളിൽ ഉപദേശം നൽകുന്നതിനായി ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണ കൗൺസിലുകൾ രൂപീകരിക്കുന്നു. ജില്ലാ-സംസ്ഥാന-ദേശീയ തലത്തിലാണ് കൗൺസിലുകൾ പ്രവർത്തിക്കുക.

(3) ജില്ലാ-സംസ്ഥാന-ദേശീയതലത്തിൽ ഉപഭോക്തൃ കോടതികൾ രാജ്യത്ത് സ്ഥാപിച്ചു.

(4) കാലവിളംബം ഒഴിവാക്കാനായി പരാതിയുടെ നടപടികൾ പൂർത്തിയാക്കാൻ ഓരോ ഘട്ടത്തിലും സമയക്രമം വ്യവസ്ഥ ചെയ്തു.

(5) കുറഞ്ഞ വ്യവഹാര ചെലവ്.

(6) അടിയന്തിര സാഹചര്യങ്ങളിൽ ഇടക്കാല ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കാം.

(7) ഉപഭോക്താവിന്റെ പരാതികൾ മാത്രം കേൾക്കും.

(8) അഭിഭാഷകൻ വേണമെന്ന് നിർബന്ധമില്ല.

(9) സംസ്ഥാന കമ്മീഷനും, ദേശീയ കമ്മീഷനും വിചാരണ കോടതികളാണ്. അതോടൊപ്പം അപ്പീൽ, റിവിഷൻ അധികാരങ്ങളുമുണ്ട്.

(10) ദേശീയ കമ്മീഷനു മാത്രമേ സ്വന്തം ഉത്തരവ് പുനഃപരിശോധിക്കാനുള്ള റിവ്യൂ അധികാരം നൽകിയിട്ടുള്ളൂ.

(11) നഷ്ടപരിഹാരമായി ആവശ്യപ്പെടുന്ന തുക ഒരു ലക്ഷം വരെയെങ്കിൽ 100 രൂപയും ഒരു കോടിക്ക് മുകളിലാണെങ്കിൽ 5,000 രൂപയുമാണ് കോർട്ട് ഫീസ് ഒടുക്കേണ്ടത്.

(12) സാധനങ്ങളുടെയും സേവനങ്ങളുടെയും ന്യൂനതയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട പരാതികൾ ഉപഭോക്തൃകോടതികളിൽ സമർപ്പിക്കാം.

(13) സേവനത്തിലെ മേന്മ, സ്വഭാവം എന്നിവയിൽ നിശ്ചിത നിലവാരമില്ലാതെ വന്നാലും ഫോറങ്ങളെ സമീപിക്കാം.

(14) ഉത്പന്നത്തെക്കുറിച്ച് തെറ്റായതും തെറ്റിദ്ധരിപ്പിക്കുന്നതുമായ പരസ്യം ചെയ്താൽ പരാതി നൽകാം.

(15) അനുചിതമായ കച്ചവടരീതി അവലംബിക്കുന്നുവെന്നു കണ്ടാലും ഉപഭോക്താവിന് ഫോറത്തെ സമീപിക്കാം.

2015-ലെ ഉപഭോക്തൃസംരക്ഷണ ബില്ലിന്റെ സവിശേഷതകൾ :

ഉപഭോക്തൃസംരക്ഷണ (ഭേദഗതി) ബിൽ യു.പി.എ. സർക്കാർ 2011 നവംബർ 2-ന് ലോകസഭയിൽ അവതരിപ്പിച്ചുവെങ്കിലും അത് പാസ്സാക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. സഭ പിരിഞ്ഞുപോയതോടെ ബില്ല് അസാധുവാകുകയും ചെയ്തു. പുതിയ സർക്കാർ ലോകസഭയിൽ അവതരിപ്പിച്ച ബില്ലിൽ ഏഴ് അദ്ധ്യായങ്ങളും, 87 ക്ലോസ്സുകളുമാണുള്ളത്. 87-ാമത്തെ ക്ലോസിലൂടെ, 1986-ലെ ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണ നിയമം റദ്ദാക്കുന്നു. ബില്ലിന്റെ അദ്ധ്യായം ഒന്നിൽ പ്രാഥമികം ആയി ചുരുക്കപ്പേരും ബാധകമാകുന്ന പ്രദേശങ്ങളും ഉത്ഭവവും വിശദീകരിക്കുന്നു. നിർവ്വചനങ്ങൾ ആണ് രണ്ടാം ഭാഗത്ത്. ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണ കൗൺസിലുകളെക്കുറിച്ചാണ് മൂന്നാം അദ്ധ്യായം. പുതിയ ബില്ലിന്റെ ചില പ്രധാന സവിശേഷതകൾ ചുവടെ ചേർക്കുന്നു.

(1) കമ്പോളങ്ങളിലുണ്ടായ മാറ്റങ്ങൾക്കനുസൃതമായി ഉപഭോക്താക്കളെ സംരക്ഷിക്കുന്നതിന് നിയമത്തിന്റെ വ്യാപ്തി വിശാലമാക്കുകയും ആധുനീകരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതിനാണ് പുതിയ നിയമം ലക്ഷ്യമിടുന്നത്.

(2) ഉപഭോക്താവ് എന്ന നിർവചനത്തിന്റെ വ്യാപ്തി വർദ്ധിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് ടെലിഷോപ്പിംഗ്, ഡയറക്ട് സെല്ലിങ്, മൾട്ടി ലെവൽ മാർക്കറ്റിംഗ് എന്നീ നവ വിപണനരീതികളെയും നിയമത്തിന്റെ പരിധിയിൽ ഉൾപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു.

(3) പരാതി, തുടർ നടപടിക്കായി ഫയലിൽ സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണോ എന്നു പരിശോധിക്കാനുള്ള സമയപരിധി 28 ദിവസമായി നിജപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഈ സമയപരിധിക്കുള്ളിൽ തീരുമാനമുണ്ടായില്ലെങ്കിൽ പരാതി ഫയലിൽ സ്വീകരിച്ചതായി നിയമം അനുമാനിക്കുന്നു. പക്ഷേ അറിയിപ്പുകിട്ടിയിട്ടും കമ്മീഷൻ മുമ്പാകെ ഹാജരാകാൻ പരാതിക്കാരൻ തയ്യാറാകുന്നില്ലെങ്കിൽ ഈ ആനുകൂല്യം ലഭിക്കില്ല.

(4) ജില്ലാ ഫോറത്തിൽ നിലവിൽ പ്രസിഡന്റും രണ്ടംഗങ്ങളുമാണുള്ളത്. ഈ പരിമിതി ഒഴിവാക്കിക്കൊണ്ട് അംഗസംഖ്യ എത്രവേണമെങ്കിലും നിർണ്ണയിക്കാനുള്ള അധികാരം സംസ്ഥാന സർക്കാരിന് നൽകിയിരിക്കുന്നു.

(5) പുനഃപരിശോധനാ കമ്മീഷനുകളുടെ ഉത്തരവിനെതിരെ 30 ദിവസത്തിനകം പുനഃപരിശോധനാ ഹർജി അതത് കമ്മീഷനുകൾക്കുതന്നെ നൽകാം. അപ്പീൽ നൽകാനുള്ള സമയപരിധിയും 30 ദിവസമാണ്. രണ്ടു വർഷം കഴിഞ്ഞ് സമർപ്പിക്കപ്പെടുന്ന പരാതികൾക്ക് കാലഹരണ ദോഷമുണ്ട്.

(6) വിധി നടപ്പിലാക്കാനായി എതിർ കക്ഷിയുടെ വസ്തുവകകൾ ജപ്തി ചെയ്യാനുള്ള അധികാരം കമ്മിഷനുകൾക്കുണ്ട്. അങ്ങനെ ജപ്തി ചെയ്ത വസ്തുവകകൾ വിറ്റ് പണം പരാതിക്കാരന് നൽകാനും കമ്മീഷനുകൾക്ക് ഉത്തരവിടാം.

(7) പ്രസിഡന്റിനെ കൂടാതെ സംസ്ഥാന കമ്മീഷനിൽ മിനിമം നാലുപേരെങ്കിലും അംഗങ്ങളായി ഉണ്ടാകണം. അതിലൊരാൾ വനിതയായിരിക്കണം. കൂടിയ അംഗസംഖ്യ എത്രയായിരിക്കണമെന്ന് തീരുമാനിക്കുവാനുള്ള അധികാരം അതാത് സർക്കാരുകൾക്ക് നൽകിയിരിക്കുന്നു.

(8) ദേശീയ കമ്മീഷനിൽ പ്രസിഡന്റിനെ കൂടാതെ മിനിമം 15 പേർ അംഗങ്ങളായിരിക്കണം. ഒരാൾ വനിതയായിരിക്കണം. പട്ടികജാതി പട്ടികവർഗ്ഗം, പിന്നോക്ക സമുദായം, ന്യൂനപക്ഷ സമുദായം എന്നീ വിഭാഗങ്ങളിൽ നിന്നു ഓരോ അംഗങ്ങൾ വീതവും ഉണ്ടായിരിക്കണം. അംഗസംഖ്യയുടെ പരിധി തീരുമാനിക്കാനുള്ള അധികാരം കേന്ദ്രസർക്കാരിനാണ്.

(9) കമ്മീഷനുകളിൽ സമർപ്പിക്കപ്പെടുന്ന പരാതികളും അപ്പീലുകളും പരമാവധി വേഗത്തിൽ തീർപ്പു കൽപ്പിക്കണം. അവ ഫയലിൽ സ്വീകരിച്ച് 90 ദിവസത്തിനകം തീർപ്പാക്കാൻ ശ്രമിക്കുകയും വേണമെന്ന് ബില്ലിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്നു.

കേന്ദ്ര ഉപഭോക്തൃസംരക്ഷണ അതോറിറ്റി

പുതിയ ബില്ലിലെ സുപ്രധാനമായ സവിശേഷത കേന്ദ്ര- ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണ അതോറിറ്റി രൂപികരിക്കുന്നുവെന്നതാണ്. ഉപഭോക്താക്കളുടെ അവകാശങ്ങൾ സംരക്ഷിക്കാനും അത് നടപ്പിലാക്കുവാനുമുള്ള എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഏജൻസി എന്ന നിലയിലാണ് ബില്ല് അതോറിറ്റിയെ വിഭാവനം ചെയ്യുന്നത്. സുരക്ഷിതമല്ലാത്തതും ജീവനും സ്വത്തിനും അപായകരവുമായ ഉത്പ്പന്നങ്ങളും സേവനങ്ങളും വിപണിയിൽ എത്തുന്നതിനെ തടഞ്ഞുകൊണ്ട് ഉപഭോക്താക്കളുടെ അവകാശം സംരക്ഷിക്കാനും അതോറിറ്റിക്ക് ചുമതലയുണ്ട്. അനുചിതമായ കച്ചവടതന്ത്രം തെറ്റായതും തെറ്റിദ്ധരിപ്പിക്കുന്നതുമായ പരസ്യങ്ങൾ എന്നിവയ്ക്കെതിരെ പരാതിയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലും സ്വമേധയായും അന്വേഷണം നടത്താനും നടപടി സ്വീകരിക്കാനും അതോറിറ്റിക്ക് അധികാരമുണ്ട്. രേഖാമൂലമോ ഇലക്ട്രോണിക് മാധ്യമം വഴിയോ ഉപഭോക്താവിന് പരാതി നൽകാം. അതാത് ജില്ലാ കളക്ടർക്കോ റീജിയണൽ ഓഫീസിലെ ഡെപ്യൂട്ടി കമ്മീഷണർക്കോ കേന്ദ്ര അതോറിറ്റിക്കോ പരാതി നൽകാം. 30 ദിവസത്തിനകം പരാതിയിൽ തീർപ്പു കൽപ്പിക്കണം. ഉത്തരവ് നടപ്പിലാക്കാത്തവർക്കെതിരെ 25,000 രൂപ മുതൽ ഒരു ലക്ഷം രൂപവരെ പിഴ ചുമത്താൻ അതോറിറ്റിക്ക് അധികാരമുണ്ട്. പരമാവധി പിഴ തുക പത്ത് ലക്ഷം വരെയാകാം. അതോറിറ്റിയുടെ ഉത്തരവ് നടപ്പിലാക്കാതെയിരിക്കുകയും പിഴ അടയ്ക്കാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവർക്ക് ആറു മാസം വരെ തടവും ഇരുപത് ലക്ഷം രൂപ പിഴയും രണ്ടും കൂടിയോ ശിക്ഷ വിധിക്കാൻ അതോറിറ്റിക്ക് അധികാരമുണ്ട്.

ഉപഭോക്തൃകമ്മീഷനുകൾ

നാലാം അദ്ധ്യായത്തിൽ ഉപഭോക്തൃതർക്ക പരിഹാര ഏജൻസികളെക്കുറിച്ച് വിശദീകരിക്കുന്നു. ജില്ലാ ഉപഭോക്തൃ ഫോറത്തിന്റെ പേര് കമ്മീഷൻ എന്നാക്കി

മാറ്റി. ജില്ലാ കമ്മീഷനിൽ പ്രസിഡന്റും രണ്ടിൽ കുറയാത്ത അംഗങ്ങളും ഉണ്ടായിരിക്കും. അതിൽ ഒരാൾ വനിതയായിരിക്കണം. പ്രസിഡന്റിന്റെയും അംഗങ്ങളുടെയും നിയമനം സംസ്ഥാന പബ്ളിക് സർവ്വീസ് കമ്മീഷന്റെ ശുപാർശയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലായിരിക്കണമെന്ന പ്രധാനമായ ഒരു മാറ്റം ഈ ബില്ലിലുണ്ട്. നിലവിലുള്ള നിയമത്തിൽ സർക്കാരിന് മേൽക്കൈ ലഭിക്കുന്ന സെലക്ഷൻ കമ്മിറ്റിയാണ് നിയമന ശുപാർശ നൽകിയിരുന്നത്. നിലവിലെ സംവിധാനത്തെ സംബന്ധിച്ച് നിരവധി പരാതികളും വ്യവഹാരങ്ങളും ഉണ്ടായ സാഹചര്യത്തിൽ ഈ പരിഷ്കാരം സ്വാഗതാർഹമാണ്. ജില്ലാ കമ്മീഷനുകളുടെ അധികാര പരിധി ഇരുപത് ലക്ഷത്തിൽ നിന്നും അമ്പത് ലക്ഷമായി വർദ്ധിച്ചു. 50 ലക്ഷം വരെയോ തർക്ക വസ്തുവിന്റെ മൂന്നിരട്ടിവരെയോ ആയിരിക്കും ജില്ലാ കമ്മീഷന്റെ അധികാര പരിധി. സംസ്ഥാന കമ്മീഷന്റെ അധികാരപരിധി ഒരു കോടി വരെയോ തർക്ക വസ്തുവിന്റെ മൂന്നിരട്ടിവരെയോ ആണ്. ഒരു കോടിക്കു മുകളിലുള്ള കേസുകളിൽ ദേശീയ കമ്മീഷൻ വാദം കേൾക്കും.

പരാതി സമർപ്പിക്കാൻ

ഉപഭോക്താക്കൾക്ക് ഏറെ ഗുണകരമായ ഒരു മാറ്റം ഈ ബില്ലിലുള്ളത്, ഉപഭോക്താവിന്റെ താമസസ്ഥലത്തോ തൊഴിലെടുക്കുന്നിടത്തോ ഉള്ള ജില്ലാ ഉപഭോക്തൃ കമ്മീഷനിൽ കേസ് ഫയൽ ചെയ്യാം എന്നതാണ്. മോട്ടോർ വാഹന അപകട ട്രൈബ്യൂണലിൽ കേസ് ഫയൽ ചെയ്യുന്നതുപോലെ ഈ വ്യവസ്ഥ ഏറെ ഉദാരമാക്കിയിരിക്കുന്നു. ഉദാഹരണത്തിന്, ഡൽഹി ആസ്ഥാനമായ കമ്പനിയിൽ നിന്നും വാങ്ങിയ സാധനത്തിന്റെ ന്യൂനതയെ സംബന്ധിച്ച് കേസ് കൊടുക്കാൻ ഉപഭോക്താവ് താമസിക്കുന്ന ജില്ലയിൽ കമ്പനിയുടെ പ്രവർത്തിക്കുന്ന ഒരു ബ്രാഞ്ച് ഉണ്ടാവണം. അങ്ങനെയില്ലെങ്കിൽ ഡൽഹിയിൽ പോയി കേസ് ഫയൽ ചെയ്യേണ്ടിവരും. ഉപഭോക്താക്കൾ നേരിടുന്ന ഈ ബുദ്ധിമുട്ട് ഒഴിവാക്കി കൊണ്ട് ഉപഭോക്താവ് താമസിക്കുന്ന, പ്രവർത്തിക്കുന്ന സ്ഥലത്ത് കേസ് ഫയൽ ചെയ്യാനുള്ള അവകാശം ഈ ബില്ല് വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്നു. (സമാനമായ ഭേദഗതി ചെക്കു കേസ്സുകളെ സംബന്ധിച്ചും സമീപകാലത്തുണ്ടായി).

ഓൺലൈൻ വഴി പരാതി നൽകാം

ഓൺലൈൻ കച്ചവടം സജീവമായ ഈ കാലഘട്ടത്തിൽ ഉപഭോക്താക്കളുടെ അവകാശസംരക്ഷണത്തിന് ഏറെ പ്രാധാന്യം നൽകുന്നതാണ് ഈ വ്യവസ്ഥ. കമ്മീഷനുകളിൽ നേരിട്ടു ചെല്ലാതെ തന്നെ ഓൺലൈനായി പരാതികൾ സമർപ്പിക്കാൻ കഴിയുന്നുവെന്നത് പുതിയ ബില്ലിന്റെ സവിശേഷതയാണ്.

മീഡിയേഷൻ

അഞ്ചാമത്തെ അദ്ധ്യായത്തിൽ മീഡിയേഷനെ സംബന്ധിച്ച വ്യവസ്ഥകളാണുള്ളത്. ജില്ലാ-സംസ്ഥാന-ദേശീയ തലങ്ങളിലെ കമ്മീഷനുകൾക്കനുബന്ധമായി മീഡിയേഷൻ സെല്ലുകൾ സ്ഥാപിക്കാൻ ബില്ല് വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്നു. മാദ്ധ്യസ്ഥ ശ്രമങ്ങൾക്ക് നിയമപരമായ സംരക്ഷണം നൽകുക എന്ന ആഗോളതലത്തിൽ തന്നെയുള്ള പ്രവണതയാണ് ബില്ല് സ്വീകരിച്ചത്.

ഉത്പന്നബാദ്ധ്യത

ഉപഭോക്താവിന് നൽകുന്ന സാധനത്തിലോ സേവനത്തിലോ ഉത്പന്നത്തിലോ ന്യൂനത ഉണ്ടെങ്കിൽ അതിന് നഷ്ടപരിഹാരം നൽകേണ്ടത് ഉത്പാദകന്റെ/വില്പക്കാരന്റെ ഉത്തരവാദിത്തമാണെന്ന് വ്യക്തമാക്കുന്ന Product Liability എന്ന ആശയം ബില്ലിൽ അവതരിപ്പിക്കുന്നു.

നിർമ്മാണത്തിലോ, രൂപകല്പനയിലോ, സേവനത്തിലോ, പരിശോധനയിലോ, വില്പനയിലോ ഉണ്ടാകുന്ന അപാകതകൾ മൂലം ഒരു വ്യക്തിക്കോ അയാളുടെ വസ്തു വകകൾക്കോ നഷ്ടമുണ്ടായാൽ നിർമ്മാതാവ് ഉപഭോക്താവിന് നഷ്ടപരിഹാരം നൽകണം.

സേവനത്തിലെ ന്യൂനത

എതിർകക്ഷിയുടെ ഏതെങ്കിലും തരത്തിലുള്ള പ്രവർത്തിമൂലം ഉപഭോക്താവിന് നഷ്ടം സംഭവിച്ചാൽ അത് സേവനത്തിലെ ന്യൂനതയായി കണക്കാക്കാം. നിലവിലുള്ള നിയമത്തിലെ2(1)(g) വകുപ്പ് നിലനിർത്തികൊണ്ട് തന്നെ ന്യൂനത എന്താണെന്ന് വിശദീകരിച്ചിരിക്കുന്നു. പ്രസക്തമായ വസ്തുതകൾ ബോധപൂർവ്വം ഉപഭോക്താവിൽ നിന്ന് മറച്ചു വയ്ക്കുന്നത് സേവനത്തിന്റെ ന്യൂനതയാണ്. ഉദാഹരണത്തിന്, ഭക്ഷ്യ വസ്തുവിൽ മാംസം ഉൾക്കൊള്ളുന്നുവെന്ന

വിവരം ഉത്പാദകൻ മറച്ചുവച്ചാൽ അത് സേവനത്തിന്റെ ന്യൂനതയായി കണക്കാക്കാം. ശസ്ത്രക്രിയ നടത്തുന്നതിനു മുമ്പ് ഡോക്ടർ പ്രസക്തമായ വസ്തുതകൾ രോഗികളോട് വെളിപ്പെടുത്താതിരിക്കുന്നതും സേവനത്തിലെ ന്യൂനതയാണ്.

അനുചിത വ്യാപാരതന്ത്രം (Unfair Trade Practice)

ഏതെങ്കിലും സേവനത്തിലോ വസ്തുക്കളുടെ വിപണനത്തിലോ വിതരണത്തിലോ അനുചിതമായ കച്ചവടരീതി അവലംബിക്കുകയോ കബിളിപ്പിക്കുകയോ ചെയ്യുക മുതലായ പ്രവർത്തികൾ അനുചിത കച്ചവട രീതിയാണ് ബില്ലിൽ വ്യക്തമാക്കുന്നു. ഏതെങ്കിലും ഉത്പന്നങ്ങളുടെ ഗുണഗണങ്ങൾ തെറ്റായി അവതരിപ്പിക്കുന്നതും തെറ്റിദ്ധരിപ്പിക്കുന്നതും ഇതിന്റെ പരിധിയിൽ വരും.

അനുചിത കരാർ (Unfair contract)

ഉപഭോക്താവിന് അനുചിതമായ വ്യവസ്ഥകൾ കരാറിൽ ഉണ്ടെങ്കിലും അതിൽ ഇടപെടാൻ നിലവിലുള്ള നിയമപ്രകാരം ഉപഭോക്തൃ കോടതികൾക്ക് അധികാരമില്ല. എന്നാൽ നിർദ്ദിഷ്ട നിയമത്തിൽ ഉപഭോക്താവിന് ബുദ്ധിമുട്ട് ഉണ്ടാക്കുന്ന തരത്തിൽ അന്യായമായ ബാദ്ധ്യതയോ ഉപാധിയോ ചാർജ്ജോ കരാറിൽ ഏർപ്പെടുത്തുന്നത് അനുചിത കരാറാണ്. അതു കൂടാതെ വൻതുക സെക്യൂരിറ്റി നിക്ഷേപമായി നല്കണമെന്ന് കരാറിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുക, ന്യായമായ കാരണമില്ലാതെ കരാറിൽ നിന്ന് ഒരു കക്ഷിക്ക് ഏകപക്ഷീയമായി പിൻവാങ്ങാൻ അവകാശമുണ്ടെന്ന് കരാറിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുക തുടങ്ങിയവ അനുചിത കരാറായി കണക്കാക്കാം. ഈ വിലയിരുത്തൽ അപൂർണ്ണമാണ്. ഈ നിയമവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടവരുടെ സജീവമായ ഇടപെടലിലൂടെ സമ്പൂർണ്ണവും സമഗ്രവുമായ നിയമമാക്കി ഇതിനെ മാറ്റാനുള്ള ശ്രമത്തിന് തുടക്കം കുറിക്കുക മാത്രമാണ് ലക്ഷ്യം.

മൂന്നു പതിറ്റാണ്ടാകുന്ന ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണ നിയമത്തിന്റെ നടപ്പാക്കലിൽ നിന്നും സ്വാംശീകരിച്ച അനുഭവങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലായിരിക്കണം

പുതിയ നിയമ നിർമ്മാണം ഉണ്ടാകേണ്ടത്. ഈ പ്രായോഗിക സമീപനം നിർദ്ദിഷ്ട ബില്ലിലെ പല വ്യവസ്ഥകളിലും കാണുന്നില്ല എന്ന ആക്ഷേപം നിലനില്ക്കുന്നു. നിരക്ഷരരും ദരിദ്രരും ആയ ജനകോടികൾ ഉള്ള ഒരു രാജ്യത്ത്, അവരെ മുന്നിൽ കണ്ടുവേണം നിയമനിർമ്മാണം നടത്തേണ്ടത്. അത്തരത്തിലുള്ള നിയമമായിരിക്കും ജനകീയമാവുന്നത്.

നിലവിലുള്ള ഉപഭോക്തൃ നിയമം : ഉപഭോക്താവിന്റെ പരാതികൾ എങ്ങനെ പരിഹരിക്കാം ?

ഒരു ഉപഭോക്താവാണോ ? സ്വയം അറിയുക !

വില നൽകിയോ വില നൽകാമെന്ന് വാഗ്ദാനം ചെയ്തോ സാധനങ്ങളും സേവനങ്ങളും വാങ്ങുന്ന ഏതൊരാളും ഉപഭോക്തൃസംരക്ഷണ നിയമത്തിനു കീഴിൽ വരുന്നുണ്ട്. സേവനം എന്നതു കൊണ്ട് സേവനം തന്നെയാണ് ലക്ഷ്യമാക്കുന്നത്. ഉദാഹരണമായി, വില കൊടുത്ത് ഒരു ഗ്രൈന്ററോ മിക്സിയോ വാങ്ങുന്നു. അല്ലെങ്കിൽ വൈദ്യുതി ഉപയോഗിക്കുന്നു. അതുമല്ലെങ്കിൽ ബാങ്കിടപാട് നടത്തുന്നു. ടിക്കറ്റെടുത്ത് ബസ്സിലോ ട്രെയിനിലോ വിമാനത്തിലോ യാത്ര ചെയ്യുന്നു - ഇങ്ങനെ പൂർണ്ണമായും സൗജന്യമായി ലഭ്യമാക്കാത്ത സർവ്വ ഇടപാടുകളും ഉപഭോക്തൃ നിയമത്തിന്റെ കീഴിൽ വരുന്നുണ്ട്. മാത്രമല്ല, ഒരു ബാങ്കിൽ നിന്ന് ലോണിന് അപേക്ഷ നല്കി അതിൽ തീരുമാനമാകാതെ ഇരിക്കുന്ന ഒരാൾ പോലും പൊട്ടൻഷ്യൽ കൺസ്യൂമർ വിഭാഗത്തിൽ വരും. സർക്കാരിൽ നിന്ന് ഫണ്ട് ഉപയോഗിച്ച് ചെയ്യപ്പെടുന്നതായ നിർമ്മാണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ യാതൊരു ന്യായീകരണവും നീതീകരണവുമില്ലാതെ നിഷേധിക്കപ്പെട്ടാൽ ആ സേവനവും ഉപഭോക്തൃ നിയമത്തിന്റെ കീഴിൽ വരുന്നു.

ഒരു യാത്രക്കാരൻ ടിക്കറ്റെടുത്ത് റയിൽവേ പ്ലാറ്റ്ഫോമിലെത്തിയാൽ അവിടെ വച്ചോ, തീവണ്ടിയിൽ വച്ചോ ഉണ്ടാകുന്നതായ അപകടം, സേവന നിഷേധം, സേവനത്തിലെ അപര്യാപ്തത, സീറ്റ്, ബർത്ത് എന്നിവ നിഷേധിക്കൽ തുടങ്ങിയവയെല്ലാം തന്നെ ഉപഭോക്തൃ നിയമത്തിന്റെ കീഴിൽ ചോദ്യം ചെയ്യപ്പെടാവുന്ന കാര്യങ്ങളാണ്. ഇൻഷുറൻസ്, ആശുപത്രി, വിദ്യാഭ്യാസം

തുടങ്ങി എല്ലാ പ്രതിഫലം നൽകുന്നതായ സേവനങ്ങളും ഉപഭോക്തൃ നിയമത്തിന്റെ കീഴിൽ വരുന്നതും പരാതിപ്പെടാവുന്നതുമാണ്. മേൽപറഞ്ഞതിനു സമാന്തരമായ സർവ്വതും ഇങ്ങനെ ഈ നിയമപ്രകാരം ചോദ്യം ചെയ്യപ്പെടാവുന്നതാണ്. എന്നാൽ സർക്കാരിൽ നിന്നും മറ്റും സൗജന്യമായി ലഭ്യമാകുന്ന ചികിത്സ പൂർണ്ണമായും ഈ നിയമത്തിനു കീഴിൽ വരുന്നതല്ല. ഇത്തരം പരാതികൾ പരിഹരിക്കുന്നതിന് വിവിധതരം പരാതി പരിഹാര സംവിധാനങ്ങൾ നിലവിലുണ്ട്. ജില്ലാ ഉപഭോക്തൃ തർക്ക പരിഹാര ഫോറം, സംസ്ഥാന ഉപഭോക്തൃ തർക്ക പരിഹാര കമ്മീഷൻ, ഡൽഹിയിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന ദേശീയ ഉപഭോക്തൃ തർക്കപരിഹാര കമ്മീഷൻ എന്നിവയാണ് ഇതിൽ പ്രധാനം. ഉപഭോക്താവ്, രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത ഒരു സന്നദ്ധ ഉപഭോക്തൃ സംഘടന, കേന്ദ്ര-സംസ്ഥാന സർക്കാരുകൾ, നിരവധി ഉപഭോക്താക്കളുടെ പൊതുവായ താത്പര്യം മുൻനിർത്തി അവർക്കുവേണ്ടി ഒന്നോ അതിലധികമോ ഉപഭോക്താക്കൾ എന്നിവർക്ക് പരാതി സമർപ്പിക്കാം.

ലളിതമായ നടപടിക്രമങ്ങൾ

ഉപഭോക്തൃ തർക്കം നടന്നതായ ജില്ലയിലോ ഭാഗികമായി നടന്ന ജില്ലയിലോ എതിർകക്ഷി താമസിക്കുന്ന സ്ഥലത്തോ എതിർകക്ഷി വക സ്ഥാപനത്തിന്റെ ബ്രാഞ്ച് സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന സ്ഥലത്തോ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്ന ഉപഭോക്തൃ തർക്ക പരിഹാര ഫോറത്തിന്റെ തർക്ക സംഭവം നടന്ന് രണ്ടുവർഷം കഴിയുന്നതിനു മുമ്പ് പരാതി ഫയൽ ചെയ്യാവുന്നതാണ്. (മതിയായ കാരണമുണ്ടെങ്കിൽ ഫോറത്തിന് ഇക്കാര്യത്തിൽ ഇളവ് നൽകാവുന്നതാണ്.) പരാതി വെള്ളക്കടലാസിൽ ലളിതമായി എഴുതി, പകർപ്പുകൾ നേരിട്ട് സമർപ്പിക്കുകയോ തപാൽ മാർഗം അയക്കുകയോ ചെയ്യാം. പരാതിയിൽ അപേക്ഷകൻ അല്ലെങ്കിൽ അപേക്ഷകന്റെ മുഖ്യ ഏജന്റ് എന്നിവർക്ക് പരാതിക്കാരായി കേസ് ഫയൽ ചെയ്ത് കേസ് നടത്താവുന്നതാണ്. പരാതിക്കാരന്റെ പൂർണ്ണമായ പേരും മേൽവിലാസവും, എതിർകക്ഷിയുടെ/കക്ഷികളുടെ പേരും പൂർണ്ണമായ മേൽവിലാസവും, സാധനം വാങ്ങിയ/സേവനം ലഭിച്ച തീയതി, നൽകിയ പ്രതിഫലം/വില, സാധനങ്ങളാണെങ്കിൽ ഇനവും അളവും/തൂക്കവും,

സേവനമാണെങ്കിൽ അതിന്റെ സ്വഭാവം, പരാതിക്ക് ആസ്പദമായ കാരണത്തെപ്പറ്റി വിശദവും സംക്ഷിപ്തവുമായ വിവരണം, പരാതി തെളിയിക്കുന്നതിനുള്ള രേഖകളുടെ പകർപ്പുകൾ, ആവശ്യപ്പെടുന്ന നിവർത്തി, നഷ്ടപരിഹാരം, മറ്റു ചെലവുകൾ എന്നിവ വ്യക്തമായി രേഖപ്പെടുത്തണം.

അഭിഭാഷകന്റെ സഹായമില്ലാതെ പരാതിക്കാരന് തനിയേ കേസ്സ് വാദിക്കാം. അഭിഭാഷകന്റെ സേവനം ആവശ്യപ്പെട്ടാൽ സൗജന്യമായി ലഭിക്കും. പരാതിയിന്മേൽ നാമമാത്രമായ ചെലവിൽ വേഗത്തിൽ പരിഹാരം ലഭിക്കും. ബി.പി.എൽ ലിസ്റ്റിലെ അന്ത്യോദയ അന്നയോജന കാർഡുള്ളവർക്ക് ഒരു ലക്ഷം രൂപ വരെ നഷ്ടപരിഹാരത്തിനുള്ള പരാതിക്ക് ഫീസ് നൽകേണ്ടതില്ല. അല്ലാത്തവർ നിശ്ചിത (പട്ടിക 1 നോക്കുക) ഫീസ് അപേക്ഷയോടൊപ്പം അടക്കം ചെയ്തു തപാലിലോ നേരിട്ടോ അതത് ജില്ലകളിലെ സീനിയർ സൂപ്രണ്ട്, സി.ഡി.ആർ.എഫ്. എന്ന വിലാസത്തിൽ എത്തിക്കണം. ഫീസ് ദേശസാത്കൃത ബാങ്കിന്റെ ക്രോസ് ചെയ്ത ഡിമാന്റ് ഡ്രാഫ്റ്റായോ പോസ്റ്റൽ ഓർഡറായോ ബന്ധപ്പെട്ട ഫോറത്തിന്റെ പ്രസിഡന്റിന്റെ പേരിലോ സംസ്ഥാന/ദേശീയ കമ്മീഷൻ രജിസ്ട്രാറുടെ പേരിലോ മാറാവുന്ന തരത്തിലാണ് സമർപ്പിക്കേണ്ടത്. 20 ലക്ഷം വരെ നഷ്ടപരിഹാരം നൽകുവാൻ ജില്ലാ ഫോറങ്ങൾക്കാണ് അധികാരം. 20 ലക്ഷം മുതൽ ഒരു കോടി വരെ നഷ്ടപരിഹാരം ലഭിക്കുവാൻ സംസ്ഥാന ഉപഭോക്തൃ തർക്കപരിഹാര കമ്മീഷനിലാണ് കേസ് ഫയൽ ചെയ്യേണ്ടത്. ഒരു കോടി മുതൽ മുകളിലോട്ടുള്ള നഷ്ടപരിഹാരക്കേസുകൾ ദേശീയ കമ്മീഷനിൽ ഫയൽ ചെയ്യാം . സംസ്ഥാന കമ്മീഷനിൽ നിന്നുള്ള അപ്പീലുകൾ ഫയൽ ചെയ്യേണ്ടത് ദേശീയ കമ്മീഷനിലാണ്. അവിടെനിന്നുള്ള ഫയലുകൾ സുപ്രീംകോടതിയിൽ വേണം ഫയൽ ചെയ്യുവാൻ.

അപ്പീലുകൾ ബന്ധപ്പെട്ട ഫോറത്തിന്റെ/കമ്മീഷന്റെ വിധി ലഭിച്ച് 30 ദിവസത്തിനകം ഫയൽ ചെയ്യണം. അർഹതപ്പെട്ട കേസുകളിൽ സമയ പരിധിയിൽ ഇളവ് അനുവദിക്കുന്നതാണ്. ഒരു കേസിൽ ഒരു അപ്പീൽ മാത്രമേ നൽകാൻ കഴിയൂ. രണ്ടാമത് അപ്പീൽ ഇല്ല. ആദ്യപരാതിയുടെ നടപടിക്രമങ്ങൾ തന്നെയാണ് അപ്പീലിനുമുള്ളത്. പരാതിക്കാരന്റെ അപ്പീലിന് ഫീസ് ഒടുക്കേണ്ടതില്ല.

എതിർകക്ഷിയാണ് അപ്പീൽ ഫയൽ ചെയ്യുന്നതെങ്കിൽ ഫോറം/കമ്മീഷൻ വിധിച്ച നഷ്ടപരിഹാര തുകയുടെ 50% മോ അല്ലെങ്കിൽ 25,000 രൂപയോ (ഏതാണ് കുറവ് ആ തുക) അപ്പീൽ കോടതിയിൽ അടച്ചിരിക്കണം. ഏത് ഉത്തരവിനെതിരെയാണ് അപ്പീൽ നൽകുന്നത് ആ ഉത്തരവിന്റെ അസ്സലും, അപ്പീൽ ഫയൽ ചെയ്യുന്നതിനുള്ള കാരണങ്ങളും അപ്പീലിനോടൊപ്പം സമർപ്പിക്കണം.

ഉപഭോക്തൃ ഫോറത്തിലേയും കമ്മീഷനിലെയും നടപടികൾ ലളിതവും വേഗത്തിലുമാണ് നടക്കുക. മറ്റു കോടതികളിലേതുപോലെ സാങ്കേതികത്വം ഇവിടെയില്ല. ഉപഭോക്താക്കളെ സഹായിക്കാൻ കേന്ദ്ര ഉപഭോക്തൃ കൗൺസിലും സംസ്ഥാന ഉപഭോക്തൃ കൗൺസിലും, ജില്ലാ ഉപഭോക്തൃ കൗൺസിലും രൂപീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ജില്ലാ കളക്ടർ കൗൺസിൽ ചെയർമാനും ജില്ലാ സപ്ലൈ ഓഫീസർ സെക്രട്ടറിയും എം.എൽ.എമാർ അംഗങ്ങളുമാണ്.

വ്യക്തിപരമായതല്ല, പൊതു ഉപഭോക്തൃ പ്രശ്നമാണെങ്കിൽ ജില്ലാ ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണ കൗൺസിലിൽ പരാതി നൽകി പരിഹാരം തേടാവുന്നതാണ്.

പട്ടിക 1

പരാതികൾ സമർപ്പിക്കുമ്പോൾ നൽകേണ്ട ഫീസ്	
ആവശ്യപ്പെടുന്ന നഷ്ടപരിഹാരം	**ഫീസ്**
1 ലക്ഷം രൂപ വരെ	100 രൂപ
1 ലക്ഷത്തിനുമേൽ 5 ലക്ഷം രൂപ വരെ	200 രൂപ
5 ലക്ഷത്തിനുമേൽ 10 ലക്ഷം രൂപ വരെ	400 രൂപ
10 ലക്ഷത്തിനുമേൽ 20 ലക്ഷം രൂപ വരെ	500 രൂപ
20 ലക്ഷത്തിനുമേൽ 50 ലക്ഷം രൂപ വരെ	2000 രൂപ
50 ലക്ഷത്തിനുമേൽ 1 കോടി രൂപ വരെ	4000 രൂപ
1 കോടി രൂപയ്ക്കു മുകളിൽ	5000 രൂപ

ഉപഭോക്തൃ കോടതികളിൽ നിന്നും ലഭിക്കുന്ന നിവർത്തികൾ

കേസ് തെളിവെടുത്ത് വാദം കേട്ട് ഫോറവും കമ്മീഷനും ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതാണ്. സാധനങ്ങളുടെ ന്യൂനത പരിഹരിച്ചു തരുവാനും

പുതിയ സാധനങ്ങൾ നൽകാനും സേവനത്തിനുള്ള ന്യൂനതയ്ക്കും അപമര്യാദയായ ഇടപാടിനും നഷ്ടപരിഹാരവും പലിശയും ചെലവും നൽകാൻ എതിർകക്ഷിയോട് ഉത്തരവിടുന്നു. മറ്റു കമ്മീഷനുകൾ പോലെ സർക്കാരിലേക്ക് ശുപാർശ ചെയ്യുകയല്ല ഇവിടെ ചെയ്യുന്നത്. കോടതികളെപ്പോലെ വിധിന്യായം പുറപ്പെടുവിക്കുകയാണ്. ഫോറത്തിലെയോ കമ്മീഷനിലെയോ വിധി പാലിക്കാത്തവരെ 2002 ലെ ഭേദഗതി പ്രകാരം 27-ാം വകുപ്പ് അനുസരിച്ച് മൂന്നു വർഷം വരെ തടവോ 10000 രൂപ വരെ പിഴയോ രണ്ടും കൂടിയോ ശിക്ഷ നൽകാൻ ഇവർക്ക് അധികാരമുണ്ട്. മാത്രമല്ല 25-ാം വകുപ്പ് പ്രകാരം വിധി പാലിക്കാത്തവരുടെ സ്വത്തുക്കൾ കണ്ട് കെട്ടുവാനും കളക്ടറോട് റവന്യൂ റിക്കവറി നടത്താനും ഉത്തരവിടാൻ അധികാരമുണ്ട്. അടിയന്തിര ഘട്ടത്തിൽ എതിർഭാഗം വാദം കേൾക്കാതെത്തന്നെ എക്സ്പാർട്ടിയായി ഇടക്കാല ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കാനും അധികാരമുണ്ടായിരിക്കും.

ഫോറങ്ങളും കമ്മീഷനും പുറപ്പെടുവിച്ച ചില പ്രധാന ഉത്തരവുകൾ

• എയ്ഡ്സ് രോഗമില്ലാത്ത ഗർഭിണിക്ക് എയഡ്സ് രോഗമുണ്ടെന്ന് തെറ്റായി കണ്ടെത്തിയ കേസ്സിൽ ചികിത്സിച്ച ഡോക്ടർക്കെതിരെ ഒരു ലക്ഷം രൂപ നഷ്ടപരിഹാരം നൽകുവാനും ഡോക്ടറുടെ ചികിത്സാ രജിസ്ട്രേഷൻ റദ്ദാക്കുവാനും ഇന്ത്യൻ മെഡിക്കൽ കൗൺസിലിനോട് നിർദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ടു ഉത്തരവിട്ടു.

• തൊഴിൽ സംരംഭകനായ യുവാവിന് ലോൺ നൽകാതെ രണ്ടു വർഷം നടത്തിച്ചതിന് ദേശസാത്കൃത ബാങ്കിനോട് അമ്പതിനായിരം രൂപ നഷ്ടപരിഹാരം നൽകുവാനും നഷ്ടം ബാങ്ക് മാനേജരുടെ കയ്യിൽ നിന്നും ഈടാക്കുവാനും ഉത്തരവിട്ടു.

• തെങ്ങിൽ നിന്നും വീണ് തളർന്ന് കിടപ്പിലായ കർഷകത്തൊഴിലാളിക്ക് ഇൻഷുറൻസ് നിഷേധിച്ചതിൽ ഒരു ലക്ഷം രൂപ ഇൻഷുറൻസ് തുകയായും 25000 രൂപ നഷ്ടപരിഹാരമായും നൽകാൻ ഉത്തരവിട്ടു.

• സാരി കേടുവന്നത് തിരിച്ചെടുക്കാതിരുന്ന വസ്ത്ര വ്യാപാരിയോട് വസ്ത്രം തിരികെയെടുത്ത് പകരം പുതിയത് നൽകുവാനും നഷ്ടപരിഹാരം നൽകുവാനും ഉത്തരവിട്ടു.

• ഇടതു കണ്ണിന് ചികിത്സിച്ചു വലതു കണ്ണിന്റെ കാഴ്ച നഷ്ടപ്പെടുത്തിയ ഡോക്ടറോട് രണ്ടു ലക്ഷം രൂപ നഷ്ടപരിഹാരം നൽകുവാനും കോടതിച്ചെലവ് നൽകുവാനും ഉത്തരവിട്ടു.

• ഡിഗ്രി സർട്ടിഫിക്കറ്റിന് അപേക്ഷിച്ചിട്ടും നൽകാതിരുന്ന കോഴിക്കോട് സർവ്വകലാശാലയോട് ഒരാഴ്ചയ്ക്കകം സർട്ടിഫിക്കറ്റ് നൽകുവാനും നഷ്ടപരിഹാരം നൽകുവാനും ഉത്തരവിട്ടു.

• ഗ്യാസ് ആവശ്യപ്പെട്ടാൽ 15 ദിവസത്തിനകം നൽകണമെന്നും ഗ്യാസ് കണക്ഷന്റെ കൂടെ സ്റ്റൗ വാങ്ങുവാൻ നിർബന്ധിക്കരുതെന്നും കമ്പനികളോട് ഉത്തരവിട്ടു.

• കാഡ്ബറീസ് ചോക്ലേറ്റ് വാങ്ങി തുറന്നു നോക്കിയപ്പോൾ പുഴുവിനെ കണ്ട കേസിൽ കാഡ്ബറീസ് കമ്പനി 25000 രൂപ നഷ്ടപരിഹാരം നൽകുവാനും കമ്പനിയെ പ്രോസിക്യൂട്ട് ചെയ്യുവാനും ഉത്തരവിട്ടു.

• തംസപ്പ് വാങ്ങിയതിന്റെ കൂടെ നൽകിയ കൂപ്പൺ പൂരിപ്പിച്ച് നൽകിയിട്ടും പരസ്യത്തിൽ വാഗ്ദാനം ചെയ്ത ടാറ്റാ സഫാരി കാർ നൽകാതിരുന്ന കൊക്കോകോള കമ്പനിയോട് കേസ്സിൽ 10 ലക്ഷം രൂപ നൽകാൻ ഉത്തരവിടുകയുണ്ടായി.

• എറണാകുളത്തെ ഒരു പ്രമുഖ ഷോപ്പിനു മുമ്പിൽ കാർ പാർക്ക് ചെയ്യുന്നതിന് 500 രൂപ ഫീസ് വാങ്ങുകയും വസ്ത്രങ്ങളൊന്നും വാങ്ങിയില്ലെങ്കിൽ തുക തിരികെ കൊടുക്കുകയില്ലെന്നുമുള്ള വസ്ത്ര വ്യാപാരിയുടെ നടപടിക്കെതിരെ അങ്ങനെ വാങ്ങുന്നത് നിരോധിച്ചു കൊണ്ട് ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ചു. സാധനങ്ങൾ വാങ്ങാൻ ആളുകളെ നിർബന്ധിക്കാൻ പാടില്ലായെന്നും ഉത്തരവിട്ടു.

• വ്യാജപരസ്യങ്ങൾ നൽകുന്ന മരുന്നു കമ്പനികൾക്ക് എതിരെയും ഭക്ഷ ണത്തിൽ മായം ചേർക്കുന്നവർക്കെതിരെയും സാമ്പിൾ എടുത്ത് പരിശോധിച്ച് മൂന്നു മാസത്തിനകം റിപ്പോർട്ട് കമ്മീഷനിൽ ഹാജരാക്കുവാൻ സംസ്ഥാന ആരോഗ്യവകുപ്പ് സെക്രട്ടറിയോടും ഡ്രഗ്സ് കൺട്രോളറോടും ഫുഡ് കമ്മീഷണറോടും നിർദ്ദേശിച്ചു കൊണ്ട് ഉത്തരവിട്ടു.

പട്ടിക 2

ഉപഭോക്താക്കൾ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട കാര്യങ്ങൾ

- സാധനങ്ങൾ വാങ്ങുമ്പോൾ ബില്ല് ചോദിച്ചു വാങ്ങുക.
- അളവും തൂക്കവും ശരിയാണെന്ന് ബോദ്ധ്യപ്പെടുക.
- ഇലക്ട്രോണിക് ഉത്പന്നങ്ങളുടെ പ്രവർത്തനം ശരിയാണെന്ന് ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടു വാങ്ങുക.

പായ്ക്ക് ചെയ്ത സാധനങ്ങൾ വാങ്ങുമ്പോൾ ഉത്പന്നത്തിന്റെ പേര്, പായ്ക്ക് ചെയ്ത രീതി, നിർമ്മാതാവിന്റെ/വിതരണക്കാരന്റെ പൂർണ്ണമായ മേൽവിലാസം, സാധനത്തിന്റെ തൂക്കം, ഭക്ഷണസാധനം ആണെങ്കിൽ കാലാവധി കഴിയുന്ന തീയതി, പരമാവധി ചില്ലറ വില്പന വില എന്നിവ പരിശോധിച്ച് ഉറപ്പുവരുത്തുക.

ഉപഭോക്തൃതർക്ക പരിഹാരനിയമം കാലാനുസൃതമായി വളർന്ന് വികസിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ സാമൂഹ്യ നിയമത്തിൽ സ്ത്രീകളുടെ പങ്ക് സുപ്രധാനമാണ്. ഗൃഹസ്ഥ എന്ന് മലയാളത്തിലും ഹൈനസ് വൈഫ് എന്ന് ഇംഗ്ലീഷിലും വിശേഷിപ്പിക്കുന്ന വീട്ടമ്മമാർ നേരിടുന്ന എല്ലാ പ്രശ്നങ്ങളും ഈ നിയമത്തിലൂടെ പരിഹാരം നേടത്തക്കതാണ്. ജീവിതത്തിലെ എല്ലാ രംഗങ്ങളിലും നാം നേരിടുന്ന പ്രശ്നങ്ങൾ ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണ നിയമത്തിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്നവയാണെന്നർത്ഥം.

ഏതൊരു ഉപഭോക്താവിനും ഏതൊരു സേവനത്തെയും സംബന്ധിച്ച് വിവരം നൽകുവാൻ വ്യാപാരികളോ, ഉത്പാദകരോ ബാദ്ധ്യസ്ഥരാണ്. ഉപഭോക്താവിനോട് മാന്യമായി പെരുമാറാത്ത സംഭവങ്ങളും ഉപഭോക്തൃനിയമത്തിലെ അപമര്യാദകരമായ വ്യാപാര ഇടപാട് എന്ന വകുപ്പു പ്രകാരം ഉപഭോക്താവിന് നഷ്ടം നല്കേണ്ടുന്ന കൃത്യവിലോപമാണ്. ഉപഭോക്താവിന് വേണമെങ്കിൽ ഏതൊരു സാധനവും വാങ്ങുന്നതിന് മുമ്പ് പരിശോധിക്കാവുന്നതാണ്. ഓട്ടോറിക്ഷ വിളിച്ചാൽ വരാതിരിക്കൽ, മീറ്ററിനേക്കാൾ കൂടുതൽ പൈസ വാങ്ങൽ, ചികിത്സാ സംബന്ധമായ രേഖകളുടെ പകർപ്പുകൾ ആശുപത്രികളും, ഡോക്ടർമാരും തരാതിരിക്കൽ, റെയിൽവേ സ്റ്റേഷൻ, എയർ പോർട്ട് എന്നിവിടങ്ങളിൽ നിയമാനുസൃത ടിക്കറ്റുമായി ചെന്നാൽ യാത്രയോ, സീറ്റോ/ബർത്തോ നിഷേധിക്കൽ തുടങ്ങി എല്ലാ പ്രശ്നങ്ങളുമായും ബന്ധപ്പെട്ട് ഉപഭോക്തൃ ഫോറങ്ങളെയും കമ്മീഷനുകളെയും സമീപിക്കാവുന്നതാണ്.

FOCUS

ചുരുക്കത്തിൽ സ്വതന്ത്ര ഭാരതത്തിൽ പാർലമെന്റ് പാസ്സാക്കി നടപ്പിലാക്കിയിട്ടുള്ള ഏറ്റവും സുപ്രധാനമായതും ജനോപകരമായതുമായ രണ്ടു നിയമങ്ങളാണ് ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണ നിയമവും വിവരാവകാശ നിയമവുമെന്ന് ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു കൊള്ളട്ടെ.

ഉപഭോക്താവില്ലെങ്കിൽ വ്യാപാരികൾക്കും, ഉല്പാദകർക്കും നിലനിൽക്കാനാവില്ല എന്നോർക്കുന്നത് നന്നായിരിക്കും. ജോൺ എഫ് കെന്നഡിയാണ് ലോകത്തിൽ ആദ്യമായി 1952 -ൽ ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണ നിയമം പാസാക്കിയത്. 1987 ലാണ് നമ്മുടെ രാജ്യത്ത് ആദ്യമായി ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണ നിയമം പാസ്സാക്കിയത്.

യോജന

ഫെബ്രുവരി 2018.

FOCUS

പൗരാവകാശരേഖ രണ്ടു പതിറ്റാണ്ട് പിന്നിടുമ്പോൾ

ഡോ. മീനാ നായർ

ഗവൺമെന്റിൽ നിന്നും ലഭിക്കേണ്ട സേവനങ്ങളും, ആനുകൂല്യങ്ങളും, അവകാശങ്ങളും നേടിയെടുക്കാൻ ഗവൺമെന്റ് ഓഫീസുകളുടെ ഇടനാഴികളിലൂടെയുള്ള ഒരു ശരാശരി ഇന്ത്യൻ പൗരന്റെ പ്രയാണം കാഠിന്യം നിറഞ്ഞതും നിരാശാജനകവുമാണ്. ഈ സാഹചര്യത്തിൽ തങ്ങളുടെ ആവശ്യങ്ങൾ നേടാൻ സാധാരണ ജനങ്ങൾ ഇടനിലക്കാരുടെ സേവനം തേടുന്നു. അധികാര ഇടനാഴികളിലെ സ്ഥിരം സാന്നിദ്ധ്യമായ ഈ ഇടനിലക്കാർ, വലിയ തുകകൾ ആവശ്യക്കാരിൽ നിന്നും ഈടാക്കുകയും ചെയ്യും. സാധാരണ ജനങ്ങൾക്ക്, വിവിധ വകുപ്പുകളുടെ നടപടി ക്രമങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള അറിവില്ലായ്മയാണ്, ഇത്തരത്തിലുള്ള സ്ഥിതി വിശേഷത്തിന്റെ പ്രധാന കാരണം. വകുപ്പുകളുടെ പ്രവർത്തനങ്ങളെ കുറിച്ച് ജനങ്ങളെ ബോധവാന്മാരാക്കാൻ ഗവൺമെന്റുകൾ തയ്യാറാകാത്തതും മറ്റൊരു കാരണമാണ്.

നമ്മുടെ രാജ്യത്ത് നിലനിൽക്കുന്ന ഈ അസന്തുലിതാവസ്ഥയ്ക്ക് പരിഹാരം ലക്ഷ്യമിട്ടാണ് 1990-കളിൽ 'പൗരാവകാശരേഖ'യ്ക്ക് രൂപം നൽകിയത്. പൗരന്മാർക്ക് അവരുടെ അവകാശങ്ങൾ നേടുന്നതിനും, പരാതികൾ പരിഹരിക്കുന്നതിനും, കൃത്യമായ വിവരങ്ങൾ ലഭിക്കുന്നതിനും, ഈ പൗരാവകാശ രേഖ എത്രത്തോളം ഫലപ്രാപ്തിയിലെത്തി എന്നുള്ളത് പരിശോധി ക്കപ്പെടേണ്ടതാണ്. കഴിഞ്ഞ രണ്ട് ദശാബ്ദക്കാലയളവിൽ വളരെ പ്രധാനപ്പെട്ട രണ്ട് നിയമങ്ങൾക്ക് ഗവൺമെന്റ് രൂപം നൽകി. 'വിവരാവകാശ നിയമവും', 'പൊതു സേവനാവകാശ നിയമവും'. ഈ രണ്ട് നിയമങ്ങളും സാധാരണ പൗരന്റെ അവകാശങ്ങൾ സംരക്ഷിക്കുന്നതിനും, വിവരാവകാശം എന്നത് നിയമവിധേയമാക്കുന്നതിനും സഹായിച്ചു. അതേസമയം തന്നെ പൗരാവകാശരേഖയുടെ പ്രാധാന്യം കൂടുതൽ പ്രസക്തമാകുന്നതും നമുക്ക് കാണാൻ സാധിച്ചു. പൗരാവകാശരേഖ ഗവൺമെന്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥർക്കും ജനങ്ങൾക്കും വീണ്ടും പരിചയപ്പെടുത്തുകയും, അതിന്റെ പ്രാധാന്യം വിശദീകരിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതിന്റെ സമയം അതിക്രമിച്ചിരിക്കുകയാണ്.

പൗരാവകാശരേഖയുടെ പരിണാമ ചരിത്രം:

ബ്രിട്ടീഷ് പ്രധാനമന്ത്രിയായിരുന്ന ജോൺ മേജർ തന്റെ രാജ്യത്തെ പൗരന്മാരുടെ അവകാശങ്ങൾ സംരക്ഷിക്കുന്നതിനും ആവശ്യങ്ങൾ നേടിയെടുക്കുന്നതിനുമായി ശക്തമായ നിയമം വേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യകത യെക്കുറിച്ച് മനസ്സിലാക്കി. അങ്ങനെ ആദ്യമായി 'സിറ്റിസൺ ചാർട്ടർ' എന്ന പേരിൽ പൗരാവകാശ സംരക്ഷണം ലക്ഷ്യമിട്ട് ഒരുനയത്തിന് 1991-ൽ ബ്രിട്ടീഷ് ഗവൺമെന്റ് രൂപം നൽകി. ഈ നയത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കി ഗവൺമെന്റ് സ്ഥാപനങ്ങൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള പൊതു സേവന ദാതാക്കൾ ചില മൗലിക പ്രവർത്തന തത്വങ്ങൾക്കും രൂപം നൽകി. താഴെപറയുന്ന ചില അടിസ്ഥാന പ്രമാണങ്ങൾ, സ്ഥാപനങ്ങൾ അവരുടെ നയത്തിൽ ഉൾപ്പെടുത്തി. അവ ചുവടെ:

- സുതാര്യമായ പ്രവർത്തന രീതി അവലംബിക്കുക.
- ഉപഭോക്താക്കളുടെ അഭിപ്രായങ്ങൾ കൂടി പരിഗണിക്കുക
- ഉപഭോക്താക്കൾക്ക് ഉചിതമായവ തിരഞ്ഞെടുക്കുന്നതിനുള്ള അവകാശം പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുക.
- എല്ലാവർക്കും നീതിപൂർവ്വമായി സേവനങ്ങൾ ലഭ്യമാക്കുക.
- തെറ്റുപറ്റിയാൽ കാലതാമസം കൂടാതെ വീഴ്ച പരിഹരിച്ച് പ്രവർത്തനം ശരിയായ രീതിയിൽ ആക്കുക.
- വിഭവങ്ങളെ ഫലപ്രദമായി വിനിയോഗിക്കുക
- സേവനരംഗത്ത് നവീകരണവും മെച്ചപ്പെടുത്തലും നടപ്പാക്കുക.
- മറ്റ് സേവന ദാതാക്കളുമായി ചേർന്ന് പ്രവർത്തിക്കുക.

ബ്രിട്ടണിൽ നടപ്പിലാക്കിയ പൗരാവകാശ സംരക്ഷണ നിയമത്തിന്റെ ചുവടുപിടിച്ച്, മറ്റ് രാജ്യങ്ങളിലും സമാനമായ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് തുടക്കം കുറിച്ചു. ബെൽജിയം, ഫ്രാൻസ്, സ്പെയിൻ, മലേഷ്യ, പോർച്ചുഗൽ, ജമൈക്ക, കാനഡ, ആസ്ട്രേലിയ എന്നീ രാജ്യങ്ങൾ പൗരാവകാശ നിയമത്തിന് രൂപം നല്കി.

നമ്മുടെ രാജ്യത്ത് പൗരാവകാശരേഖ എന്ന ആശയം ആദ്യമായി അവതരിപ്പിക്കപ്പെട്ടത് 1994–ലാണ്. ന്യൂഡൽഹിയിൽ കേന്ദ്ര ഉപഭോക്തൃ സംരക്ഷണ കൗൺസിൽ സംഘടിപ്പിച്ച സമ്മേളനത്തിൽ, ഉപഭോക്തൃ മേഖലയിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന സന്നദ്ധ പ്രവർത്തകരാണ് പൗരാവകാശരേഖയുടെ ആദ്യ രൂപം അവതരിപ്പിച്ചത്. ആരോഗ്യ മേഖലയിലെ സേവനദാതാക്കൾ പാലിക്കുന്നതിനുള്ള രേഖയാണ് അന്ന് അവതരിപ്പിച്ചത്. ഈ ആശയത്തിന് പരക്കെ അംഗീകാരം ലഭിച്ചു. തുടർന്ന് 1997–ൽ നടന്ന സംസ്ഥാന മുഖ്യമന്ത്രിമാരുടെ യോഗത്തിൽ, കേന്ദ്ര–സംസ്ഥാന ഗവൺമെന്റുകളുടെ പ്രവർത്തനം കൂടുതൽ കാര്യക്ഷമമാക്കുന്നതിനും, ജനങ്ങളോടുള്ള ഗവൺമെന്റിന്റെ പ്രതിബദ്ധത ദൃഢപ്പെടുത്തുന്നതിനും ഒരു കർമ്മ പദ്ധതിക്ക് രൂപം നൽകി. ഈ പദ്ധതിയാണ് ഇന്ത്യയിൽ പൗരാവകാശ രേഖ യാഥാർത്ഥ്യമാകാൻ കാരണമായത്. പൊതുജനങ്ങളുമായി നിരന്തര സമ്പർക്കം പുലർത്തുന്ന മന്ത്രാലയങ്ങളിലും, വകുപ്പുകളിലും, ഏജൻസികളിലും പൗരാവകാശ രേഖ രൂപീകരിക്കുന്നതിന് ഈ പദ്ധതി വഴിയൊരുക്കി, കേന്ദ്ര ഭരണപരിഷ്കാര പരാതി പരിഹാരവകുപ്പിനായിരുന്നു (DARPG) പൗരാവകാശരേഖ സംബന്ധിച്ചുള്ള നയരൂപീകരണത്തിന്റെ ചുമതല.

പൗരാവകാശരേഖയുടെ നിർവ്വചനം

ഒരു പൗരന് ഗവൺമെന്റ് വകുപ്പുകളിൽ നിന്നോ സേവനദാതാക്കളിൽ നിന്നോ ലഭിക്കാവുന്നതും ലഭിക്കാനർഹതപ്പെട്ടതുമായ സേവനങ്ങൾ എന്തൊക്കെയാണെന്ന് വ്യക്തമാക്കുന്ന രേഖയാണ് പൗരാവകാശരേഖ. സമയബന്ധിതമായി ജനങ്ങൾക്ക് ഈ സേവനങ്ങൾ ഉറപ്പുവരുത്തുക എന്ന ലക്ഷ്യത്തോടെയാണ് ഇത് പ്രസിദ്ധീകരിക്കുന്നത്. സേവനങ്ങളുടെ ഗുണനിലവാരം ഉറപ്പുവരുത്തുന്നതിനും, കൃത്യമായ വിവരങ്ങൾ കൈമാറുന്നതിനും, ഗവൺമെന്റ് വകുപ്പുകൾക്ക് ജനങ്ങളോടുള്ള പ്രതിബദ്ധത ഉറപ്പുവരുത്തുന്നതിനുമുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ പൗരാവകാശരേഖയിൽ പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്നു. സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് അവരുടെ കടമകൾ കൂടുതൽ കാര്യക്ഷമമായി നിർവ്വഹിക്കുന്നതിന് ജനങ്ങളിൽ നിക്ഷിപ്തമായിട്ടുള്ള ചുമതലകളെക്കുറിച്ചും രേഖയിൽ വിവരിക്കുന്നുണ്ട്.

എല്ലാ പൗരന്മാരുടെയും ആവശ്യങ്ങളും അവകാശങ്ങളും സംരക്ഷിക്കപ്പെടും എന്ന് ഉറപ്പു വരുത്തുന്നതിനായി ഉപഭോക്തൃ സംഘടനകളോടും പൗരാവകാശ കൂട്ടായ്മകളോടും രേഖയുടെ നിർമ്മാണവേളയിൽ അതീവ ശ്രദ്ധ പതിപ്പിക്കണമെന്നും, ഉചിതമായ ഇടപെടലുകൾ നടത്തണമെന്നും DARPG നിർദ്ദേശം നൽകിയിരുന്നു.

പൗരാവകാശരേഖയുടെ രൂപീകരണം നടത്തുമ്പോൾ, വിവിധ വകുപ്പുകളും ഏജൻസികളും പൊതുവായി ഉൾപ്പെടുത്തേണ്ട 6 ഘടകങ്ങളെക്കുറിച്ച് വിശദീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്.

-ദർശനവും, ദൗത്യവും, ലക്ഷ്യങ്ങളും

-വകുപ്പിന്റെ പ്രധാന പ്രവർത്തന മേഖല

-ഇടപാടുകാരെക്കുറിച്ചുള്ള വിശദാംശങ്ങൾ

-ഓരോ ഇടപാടുകാർക്കും നൽകുന്ന സേവനങ്ങൾ.

-പരാതിപരിഹാരത്തിനുള്ള നടപടിക്രമങ്ങളും പ്രവർത്തന രീതികളും

-ഉപഭോക്താക്കളിൽ നിന്നും ഇടപാടുകാരിൽ നിന്നും വകുപ്പ് പ്രതീക്ഷിക്കുന്ന കാര്യങ്ങൾ.

കേന്ദ്ര ഭരണ പരിഷ്കാര പരാതി പരിഹാരവകുപ്പിന്റെ കണക്കനുസരിച്ച് കേന്ദ്ര ഗവൺമെന്റ് വിവിധ വകുപ്പുകളിലായി 144 പൗരാവകാശരേഖകൾ രൂപീകരിച്ചതായാണ് റിപ്പോർട്ട്. ഇത് 2013-ലെ കണക്കാണ്. ഇന്ന് പല പൊതു മേഖലാ ബാങ്കുകളും സംയോജനത്തിന്റെ ഭാഗമായി ഇല്ലാത്തതിനാൽ ഈ കണക്കിൽ ചില മാറ്റങ്ങൾ ഉണ്ടാകും. സംസ്ഥാന ഗവൺമെന്റുകളിലും കേന്ദ്ര ഭരണ പ്രദേശങ്ങളിലുമായി 2011 വരെ 729 പൗരാവകാശരേഖകൾ ഉള്ളതായാണ്, DARPG യുടെ വെബ്ബ് സൈറ്റിൽ നിന്നും ലഭിക്കുന്ന വിവരം. പൗരാവകാശ രേഖ സംബന്ധിച്ച ഏറ്റവും പുതിയ വിവരങ്ങൾ കൃത്യമായി രേഖപ്പെടുത്തുന്നില്ല എന്ന വസ്തുത ഈ വിഷയം കൈകാര്യം ചെയ്യുന്ന വകുപ്പുകൾ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതുണ്ട്.

പൗരാവകാശരേഖയുടെ ഘടന

പൗരാവകാശരേഖയുടെ രൂപീകരണ സമയത്ത് DARPG പുറത്തിറക്കിയ പൗരാവകാശരേഖ സംബന്ധിച്ച ലഘുപുസ്തകമാണ് ഇതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് പ്രസിദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ട സമഗ്ര ഗ്രന്ഥം. പ്രായോഗിക തലത്തിൽ കാര്യക്ഷമമായി നടപ്പിലാക്കാൻ ഉതകുന്ന തരത്തിലുള്ള പൗരാവകാശരേഖകളുടെ രൂപീകരണത്തെക്കുറിച്ച് ഇതിൽ വിശദമായി പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുണ്ട്. താഴെപ്പറയുന്ന ക്രമത്തിലാണ് രേഖാരൂപീകരണത്തെപ്പറ്റി പുസ്തകത്തിൽ പറയുന്നത്.

1. കർമ്മസേനയുടെ രൂപീകരണം
2. സ്ഥാപനവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടവരുടെ വിവരങ്ങളും സ്ഥാപനം നല്കുന്ന സേവനങ്ങളും
3. ഇടപാടുകാരുമായും ഉടമസ്ഥരുമായും ഉദ്യോഗസ്ഥതലത്തിലുമുള്ള കൂടിയാലോചനകൾ
4. രേഖയുടെ കരട് നിർമ്മാണം(ആശയ രൂപീകരണത്തിനും, തിരുത്തലിനും)
5. കരട് സ്ഥാപനത്തിന്റെ ഉന്നത നേതൃത്വത്തിന്റെ പരിഗണനക്ക് സമർപ്പിക്കൽ.
6. ഉന്നത സമിതിയുടെ നിർദ്ദേശങ്ങൾക്കനുസരിച്ച് കരട് രേഖയിൽ വേണ്ട മാറ്റങ്ങൾ വരുത്തുക.
7. വകുപ്പ് മന്ത്രിയുടെ അംഗീകാരം.
8. രേഖയുടെ പകർപ്പ് കേന്ദ്ര ഭരണപരിഷ്ക്കാര പരാതി പരിഹാര വകുപ്പിന് സമർപ്പിക്കുക.
9. രേഖയുടെ ഔദ്യോഗികമായ പ്രസിദ്ധീകരണം.
10. ജനപ്രതിനിധികൾക്കും ഇടപാടുകാർക്കും പൗരാവകാശ രേഖയുടെ പകർപ്പ് വിതരണം ചെയ്യൽ

11. പൗരാവകാശരേഖയുടെ കാര്യക്ഷമമായ നിർവ്വഹണം ഉറപ്പാക്കുന്നതിന് ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥനെ നിയമിക്കുക.

വകുപ്പ് തലത്തിലുള്ള മുഴുവൻ ഉദ്യോഗസ്ഥരേയും പങ്കെടുപ്പിച്ച് കൊണ്ടുള്ള (പ്രത്യേകിച്ച് ജനങ്ങളുമായി നേരിട്ട് ഇടപെടുന്നവരെ) സമഗ്രമായ ഒരു സമീപനമാണ് പൗരാവകാശരേഖയുടെ കൈപ്പുസ്തകത്തിൽ സൂചിപ്പിക്കുന്നത്. ഇത് കൂടാതെ പല മാർഗ നിർദ്ദേശങ്ങളും, നല്ല മാതൃകകളും ഉൾപ്പെടുത്തിയിട്ടുമുണ്ട്. ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ പുതുക്കിയ പതിപ്പ് DARPG 2010-ൽ പുറത്തിറക്കിയിട്ടുണ്ട്. പരാതി പരിഹാര പ്രക്രിയയുടെ വ്യവസ്ഥാപിതമായ പരിഷ്ക്കാരങ്ങളെക്കുറിച്ച് പ്രത്യേക പരാമർശമുണ്ട്. കേന്ദ്രീകൃത പൊതു പരാതി പരിഹാര-നിരീക്ഷണ സംവിധാനമായ CPGRAMS ന്റെ അവതരണം പുതിയ പതിപ്പിൽ ഉൾപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. പൊതുസേവന പ്രക്രിയയും, പരാതിപരിഹാര പ്രവർത്തനങ്ങളും ഉൾക്കൊള്ളുന്ന **സേവോത്തം** സംവിധാനത്തെക്കുറിച്ചും ഈ പതിപ്പിൽ സൂചിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്.

ഈ പ്രയത്നങ്ങൾ പൊതുജന സേവന പ്രക്രിയ കാര്യക്ഷമമാക്കുന്നതിൽ എത്രത്തോളം പ്രയോജനപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട് ? DARPG ഉൾപ്പെടെയുള്ള സംവിധാനങ്ങൾ ഇത് പഠിച്ച് വരികയാണ്.

പൗരാവകാശരേഖയുടെ മൂല്യ നിർണ്ണയവും തുടർപ്രവർത്തനങ്ങളും

1998-ൽ കേന്ദ്ര ഉപഭോക്തൃ ഏകോപന കൗൺസിലും D.A.R.P.G യും സംയുക്തമായി പൗരാവകാശരേഖകളുടെ വിലയിരുത്തൽ നടത്തുകയുണ്ടായി. 2002-2003 ൽ ഒരു ബാഹ്യ ഏജൻസിയുടെ സഹായത്തോടെ രേഖകളുടെ രണ്ടു തലങ്ങളിലുള്ള മൂല്യ നിർണ്ണയത്തിനായി ഒരു മാതൃക തയ്യാറാക്കുകയുണ്ടായി. പൊതുകാര്യകേന്ദ്രം (PAC) കർണ്ണാടക ഗവൺമെന്റിന്റെ എട്ട് വകുപ്പുകൾ തയ്യാറാക്കിയ പൗരാവകാശരേഖകളുടെ വിലയിരുത്തൽ നടത്തി. പൗരാവകാശ രേഖകളുടെ തത്വങ്ങൾക്കധിഷ്ഠിതമായ, സമഗ്രമായ വിലയിരുത്തലാണ് കേന്ദ്രം നടത്തിയത്. Transparency International എന്ന സംഘടനയും, രാജ്യ ദേശീയ ഉത്പാദക കൗൺസിലും (NPC) രാജ്യത്തെ വിവിധ പൗരാവകാശ രേഖകളുടെ

വിശദമായ പരിശോധന നടത്തുകയും മാർഗ നിർദ്ദേശങ്ങൾ നല്കുകയും ചെയ്തു. 2007 ൽ (PAC) നടത്തിയ സമഗ്രമായ മൂല്യനിർണ്ണയത്തിൽ ചില പ്രധാനപ്പെട്ട വിവരങ്ങൾ കൂടി പൗരാവകാശരേഖയുടെ തത്വങ്ങളിൽ കൂട്ടിച്ചേർത്തു.

- വകുപ്പിന്റെ പ്രധാന ലക്ഷ്യങ്ങളും പ്രവർത്തനങ്ങളും
- പ്രധാന ഉദ്യോഗസ്ഥരുടെ വിവരങ്ങൾ.
- പരാതി പരിഹാര സംവിധാനത്തിന്റെ പൂർണ്ണ വിവരങ്ങൾ.
- ലളിതമായ ഭാഷയുടെ ഉപയോഗം.

മുകളിൽ വിവരിച്ച പഠനങ്ങൾ നിരവധി കാര്യങ്ങൾ തുറന്നുകാട്ടി. പല പൗരാവകാശരേഖകളും പൂർണ്ണമായിരുന്നില്ല. രേഖയുടെ ഉദ്ദേശലക്ഷ്യങ്ങളിൽ മിക്കവയും പല രേഖകളിലും അടങ്ങിയിട്ടുണ്ടായിരുന്നില്ല. വിവിധ വകുപ്പുകളിലെ ഉദ്യോഗസ്ഥരുമായി നടത്തിയ അഭിമുഖത്തിലൂടെ ഇവരിൽ പലരും രേഖയുടെ നിർമ്മാണത്തിന്റെ ഭാഗമായിരുന്നില്ല എന്നും വ്യക്തമായി.

ഈ പഠനങ്ങൾ പൗരാവകാശരേഖയുടെ മുന്നോട്ടുള്ള പ്രയാണത്തിന്, പല നിർണ്ണായകമായ നിർദ്ദേശങ്ങളും നൽകുന്നുണ്ട്. മുഴുവൻ സ്ഥാപനങ്ങളും പൗരാവകാശരേഖയുടെ അടിസ്ഥാന തത്വങ്ങൾ പാലിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്തണം. പ്രായോഗിക തലത്തിൽ നടപ്പിൽ വരുത്താൻ സാധിക്കുന്ന തരത്തിലുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ ഉൾപ്പെടുത്തുകയും ജനങ്ങളുമായി നിരന്തര ബന്ധം പുലർത്തുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥരുടെ അഭിപ്രായങ്ങളും നിർദ്ദേശങ്ങളും സ്വീകരിച്ചു എന്ന് ഉറപ്പു വരുത്തുകയും വേണം.

രാജ്യത്ത് നിലവിലുള്ള മുഴുവൻ പൗരാവകാശ രേഖകളും പുനർമൂല്യ നിർണ്ണയം നടത്തി, തത്വങ്ങൾക്കനുസരിച്ച് പൂർണ്ണമാക്കാൻ ശക്തമായ ശ്രമങ്ങൾ ആവശ്യമാണ്. ഓരോ സ്ഥാപനവും, അവരുടെ രേഖ പൂർണ്ണമാണെന്നും ലക്ഷ്യം നിറവേറ്റാൻ പ്രാപ്തമാണെന്നും ഉറപ്പുവരുത്താൻ ശ്രദ്ധിക്കണം. ഇതിനായി മുഴുവൻ ഉദ്യോഗസ്ഥരുടെയും, പുറത്തുനിന്നുള്ള വിദഗ്ധരുടെയും സേവനം പ്രയോജനപ്പെടുത്തണം. നിരന്തരമായ പരിശോധനകളും, ചുമതല

നിർവ്വഹണത്തിലെ കൃത്യതയും പൊതുജനങ്ങളിൽ നിന്നുള്ള പ്രതികരണവും പൗരാവകാശരേഖയുടെ മെച്ചപ്പെടുത്തലിന് ഗുണകരമാകും.

വ്യക്തമായി നിർവ്വചിക്കപ്പെട്ട പൗരാവകാശരേഖയിലധിഷ്ഠിതമായി, ഉത്തരവാദിത്വത്തോടെ പ്രവർത്തിക്കുന്ന സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഭരണ നിർവ്വഹണത്തിനും പരാതി പരിഹാര നടപടികൾക്കും പുതിയ നിയമ നിർമ്മാണത്തിന്റെ ആവശ്യകതയേ ഇല്ല. വരും വർഷങ്ങളിൽ പൗരാവകാശ രേഖ ശക്തിപ്പെടുത്തുന്നതിനും നവീകരിക്കുന്നതിനുമുള്ള ആത്മാർത്ഥമായ ശ്രമങ്ങൾ ഉണ്ടായില്ലെങ്കിൽ ഈ സംരംഭം നിത്യ വിശ്രമത്തിലേക്ക് നീങ്ങും എന്നുള്ളത് വ്യക്തമാണ്.

യോജന

ഫെബ്രുവരി 2018.

The Rise of A Science Superpower

Ananth Krishnan

Driverless cars that can survive nearly all accidents. Hospitals and restaurants that use face recognition software to access patients' medical history and to order your favourite dish. Artificial Intelligence (AI) that guides a city's traffic movements, predicts traffic congestion and even arranges bicycles for commuters. Intelligent applications that get approvals for bank loans fa ster than one can imagine. A 'big brother' surveillance that uses 'big data' to predict street crime and also tracks citizens' movements using one of the most powerful face recognition programmes.

This isn't a peep into an Orwellian future. This is today's China. No country is moving faster than China in harnessing 'big data' and AI to power its industries-what most experts see as the next technological wave. In September last year, Beijing outlined a plan aimed at deploying AI technology across sectors-from education to transport. For China, AI is at the heart of its technological leap forward.

THE NEW 'MADE IN CHINA'

For Many in India, a 'Made in China' caricature that comprises fakes, cheap toys and electronics is widely pervasive. But in truth, Chinese manufacturing today is far removed from the "world's factory" that drove Beijing's export-led growth two decades ago. In Xian, for instance, robots have replaced workers in a factory that is churning out one of the world's most advanced laser diodes. In Guizhou, China is building one of the world's largest 'big data' facilities. In Beijing's technological hub of Zhongguancun, internet companies that began as start-ups are now global behemoths. Of the top 10 biggest internet companies in the world by revenue, four are Chinese-e-commerce giants JD and Alibaba; Tencent, which is behind the social media app WeChat; and Baidu, which started as a search engine and is now leading the AI push, including in autonomous cars. In comparison, only one of India's top IT companies is among the top 25- Flipkart. China has more than 700 mi11ion internet users-more than double of India's.

China's tech push is rapidly closing the gap with the United States of America. Alarmed by China's strides, especially in AI, the Barack Obama administration had outlined a National

Artificial Intelligence Research and Development Strategic Plan, which noted that the trends of AI research “reveal the increasingly global nature of research, with the US no longer leading the world in publication numbers”. That mantle has now gone to China. The US plan said that the impact of AI on society “will continue to increase, including on employment, education, public safety and national security, as well as the impact on US economic growth.

“In algorithms, the gap between China and America is becoming smaller”, says Tu Zipei, a former president of Alibaba. “ This is a big chance for China to become an AI leader”, adds Tu, pointing to how China, more than any other country, is best situated to make the next big tech leap. As he puts it, “data is the soil for AI to grow”.

THE WECHAT GENERATION

The two biggest digital innovations in China at the centre of its data deluge have been Alibaba and Tencent’s WeChat, which has 1 billion users. Alibaba has transformed businesses, and We Chat is perhaps the most innovative social media platform in the world. It’s often wrongly described as a Chinese WhatsApp, but it’s far more advanced. In fact, it introduced voice and video calls years before WhatsApp did. It’s to some degree an amalgam of WhatsApp, Facebook and Paytm-users can post photographs, messages and use its e-wallet. In fact, this correspondent found that it’s possible to spend a day completely cashless in Beijing-from buying movie tickets and ordering taxis to paying electricity and gas bills with the touch of a fingerprint. “WeChat generates 100 million photos every day.” says Tu. “It’s only logical that Tencent develops the best face recognition technology in the world. And it will transform into an AI company eventually.”

THE AI RACE

Among the companies betting big on Al is Uisee in Beijing. It is developing autonomous cars. “We want to use AI and ‘big data’ to transform society,” says Wu Gansha, co-founder-CEO. “From traffic jams to accidents to air pollution to city layout, autonomous d riving can do a lot to remove society’s problems. Our driverless cars are operating in Hangzhou without one accident in three months.” Wu is working with the government to take the Hangzhou experiment nationwide, and believes China is more bullish than the US. “I have been involved in several discussions with the Ministry of Industry and IT, and they believe that autonomous cars are an

integral part of smart cities. China has planned 1,000 new towns by 2020. So We have the opportunity of having 1,000 new towns that are autonomous car-friendly" Wu says.

Kaifu Lee, who earlier headed Google China and now runs Sinovation Ventures, an Al-focused investment firm, believes that China's AI industry incentives are "world leading". "If you are a credible venture capital fund setting up a fund in a region, the government will be a leading investor in your fund upto one-third. If you do well, you can buy back shares from the government. If you don't, they subsidise your losses," says Lee.

Lee adds that if the first wave was the internet, the second wave is "applying AI to businesses that have digitised data", which China is pushing under its AI policy across every sector-from banking to healthcare to transport. The third wave, he says, is robotics and autonomous vehicles, where China is positioning itself to dominate.

THE NEW CHINESE WORKER

Robots have replaced workers on the assembly lines of Focus light, a company in Xi'an, the ancient city famous for its terracotta warriors. The 10- year- old company manufactures advanced laser products used in industries ranging from space to information technology to life sciences. It's a story that reflects China's tech transformation.

China's success in manufacturing is underpinning it moves in AI and other fields, where the 'Made in China 2025' plan envisages a revolution in smart manufacturing. Under the plan, China reached out to entrepreneurs like Focuslight founder Victor Liu, who, when he left Silicon Valley in 2006, was a reluctant returnee to his homeland. By then, China was a manufacturing behemoth, but was nowhere near the West when it came to innovation. Liu was part of the first batch of a government programme to bring back some of the talent that China, like India, had lost to the West.

However, where the two countries' experiences differ is in Beijing's determination to bring back this talent, demonstrated with action. Liu was told that he was required to innovate. He was offered a 10 million Yuan (Rs 10 crore) research fund, and a 1 million Yuan tax-free relocation package. Supported by the influential Chinese Academy of Sciences, he launched Focus light, which would make advanced laser diodes, and in less than five years, begin to rival

the American and European giants that Liu once worked for and become the third most advanced firm in the world in its field. Focuslight serves as a poster of ‘’Made in China 2025', and a company emblematic of Made in China 2.0- high- tech manufacturing that Beijing hopes will replace the older export-driven Made in China of cheap goods.

“What people do not understand is manufacturing is key to innovation; manufacturing allows you to have an idea of how to design and produce a product,” Liu says, “I cannot emphasise enough how important the ecosystem, policy and administration are. It can make life difficult for you, whether taxes or something else, or it can be transformative.”

BIG BROTHER IS WATCHING

For China, building a digital state is being seen as a crucial weapon for the one-party regime to strictly maintain social control. In November last year, a video went viral showing a Chinese company’s face-recognition technology being used by the government-at a busy traffic intersection every passerby was identified by an ID number. The company, SenseFaee, is deploying its technology in Beijing, Chongqing Guangdong, Sichuan and Hainan, and according to its CEO, it has caught 69 alleged criminals/ suspects in 40 days in one city. Sky Net is a nation-wide system of millions of AI-powered cameras that watch streets, tracking traffic violations and crime. While the government says this will stop crime, it may also mean the end of privacy.

LESSONS FOR INDIA

In India, the impression that China can produce only cheap imitations is widespread. If anything, China’s story warns of the dangers of complacency in such assumptions. “I don’t think anyone would have foreseen 15 years ago that four of the 10 biggest internet companies would be Chinese,” says Kaiser Kuo, who worked with Baidu until 2016. Kuo says there is a misplaced perception that only China is blocking foreign competition to enable the rise of its giants. “Twitter was blocked in 2009, Google didn’t pull out until March 2010, but even by then these companies were far behind their competitors,” he says.

There are lessons from China’s digital economy that question conventional wisdom on innovation, Kuo says. Even Americas story shows the importance of government in creating the right conditions. “The mythology of Silicon Valley forgets the extent to which defence department expenditures played a role. The internet is a primary example. The state has been smart in China

in knowing when to get out of the way, in setting the tax policies, in encouraging recruitment, in putting in place the infrastructure and in bringing back the Chinese entrepreneurs".

Shashank Reddy, who studies AI policy at Carnegie India, agrees. "In terms of data, India offers the same advantages as China-1.3 billion people have been en rolled in Aadhaar. The problem seems to be that nobody has managed to make use of these conditions. We don't have a Google or Baidu that create the data you need to build a credible AI system. The history of the biggest technological innovations of our times shows there's a lot of government backing and support that went into it," he says.

The Union government appears to be listening. For the first time, the Union budget has specifically mentioned AI, robotics and machine learning, while the allocation for Digital India has been doubled to Rs 3,000 crore, though a detailed policy is still awaited. The importance of AI to national security is beginning to be realised, with the defence ministry announcing a new task force on employing AI for national security and defence need on February 2. The task force brings together the private and public sectors, and will be chaired by N. Chandrasekaran of Tata Sons. Its members will include officials from the Defence Research and Development Organisation, government and educational institutions, IITs, and Reddy of Carnegie.

It is clear that the rise of digital China is changing conventional wisdom on what it takes to innovate. As Kuo puts it, "Indians, like Americans, have this idea that freedom of expression is a necessary condition for innovation to happen. What's dangerous is if you think it's a sufficient condition to make people innovate." China is rewriting the rulebook, and India will ignore this transformation at its peril.

INDIA TODAY,

February 19, 2018.

Immune to Accountability

Kundan Pandey

Why, after all is the medical fraternity afraid of the Clinical Establishments (Registration and Regulation) Act? Back in 2010, when the law, henceforth referred to as CEA, was notified, it was hailed as a model one. The law, which is applicable to all types of health establishments and all streams of medicine, aims to streamline healthcare services across the country, while ensuring private hospitals do not engage in unethical practices. But eight years on, nothing much has changed on the ground. Doctors, especially those associated with private clinics and hospitals, are dictating the term of CEA to such an extent that states are succumbing to the pressure and dragging their feet over implementing the law, despite a recent reminder by the Centre.

Sample this : in November last year, as the Haryana government was getting ready to enforce CEA, which it had adopted three years ago, it faced a massive opposition from the state chapter of the Indian Medical Association (IMA). On December 15, outpatient services were suspended at all private hospitals in the state. Succumbing to pressure, the government has announced that hospitals that have under 50 beds will be exempted from the purview of the Act.

Doctors in Uttarakhand too are flexing their muscles to frustrate the state government’s attempt to enforce CEA and are demanding amendments on the lines of the Haryana government.

Explaining reasons for the opposition, IMA Secretary General R.N. Tandon says it is impossible to deliver on the law’s requirements. It requires private hospitals and clinics to provide standard facilities and yet charge minimum fees. The law also requires hospitals and clinics to stabilise patients, who are in a critical condition-those who are in danger of dying. Tandon adds this is not possible for all, as it requires certain degree of specialisation. Small-time practitioners, for instance, can only offer preliminary care and first aid. If the law is implemented, it will affect such practitioners who cater to 80 per cent of the people seeking health care, he says. Besides, Tandon asks, why the government which has failed to improve public healthcare system wants to regulate the private sector.

Health activists beg to differ. “Private practitioners are against CEA because it hurts their interest; says Abhay Shukla of Jan Swasthya Abhiyan, a network of public health activists. Arun Gadre, author of *Dissen ting Diagnosis,* a book on corruption in the medical sector says the law lays down the basic minimum criteria for setting up a clinic or hospital. “For instance, under the law, a health establishment should have sufficient sitting space, provision for proper waste management and must adhere to certain set standard, if they have facilities like operation theatre and labour room, he adds. In case of any discrepancy, the law allows patients or their kin to lodge complaints upon which action will be taken against the establishment. CEA also talks about maintaining data related to patients.

Gadre, however, agrees with Tandon’s gripe that “stabilising critical patients” should not be made mandatory under the law. “Maharashtra has changed this provision in its draft of CEA to administering first aid which will be enforced soon,” says Gadre, who was part of the drafting process.

But will the state be able to enforce this tweaked version of CEA. Some experts doubt this. “Enforcement of CEA is a problem because health is a state subject and states are succumbing to the pressure of the private health care sector;” says E Premdas Pinto, director of research and advocacy at the Delhi- based Centre for Health and Social Justice. ‘The primary reason for this is that a majority of the country’s population rely on private facilities for health care;’ he adds.

The latest 2015 survey by the National Sample Survey Office also suggests that due to the dismal condition of public healthcare services people depend on private facilities for the treatment of more than 70 per cent of ailments-72 per cent in rural areas and 79 per cent in urban areas. And the private health sector is not shying away from cashing in on this mad rush. Projections by global market research analyst Frost & Sullivan show that the worth of private healthcare industry is expected to reach US $280 billion in 2020 from the current $45 billion.

Pinto cites another reason for this growing clout of the private health care sector. “Several politicians have invested in private health care industry and are hand in glove with the money-minting private hospitals.” For instance, Chief Justice of India Dipak Mishra is facing serious allegation over his alleged involvement in a controversial medical college scam.

As of now, CEA has been adopted in 14 states and Union Territories, including Assam, Jharkhand, Arunachal Pradesh, Rajasthan, Uttar Pradesh, Bihar, Uttarakhand and Sikkim. But no one has enforced it as yet.

Even states like Karnataka and West Bengal that took their own initiative to regulate the private healthcare sector are feeling the heat. The former was the first state to introduce such a law, the Karnataka Private Medical Establishments Act, 2007, even before CEA was introduced. But not a single case has been registered under it in the past 10 years. To make it stringent, the government in December 2017 amended the law. But this spurred protests, following which the state government has diluted it. The law that is in force now states that no state-level authority can monitor the performance of private health establishments.

So far, West Bengal is the only state that has managed to rein in private hospitals and clinics through the West Bengal Clinical Establishments (Registration, Regulation and Transparency) Act, 2017. The commission established under the law has so far penalised two private establishments-Kothari Medical Centre and the svs Marwari Hospital-for lapses in service and unethical trade practice. But the law is applicable to only those hospitals with over 100 beds.

As states are dilly-dallying the implementation of laws to regulate the health sector, the Centre should establish an authority on the lines of the Telecom Regulatory Authority of India or the National Green Tribunal, which can ensure their proper implementation and take action against defaulters, says Pinto. CEA, if implemented in letter and spirit, can go a long way in checking corruption in the health care industry.

DOWN TO EARTH,

February 16-28, 2018.

Quick Fix to 'Explaining India'

(A Review of the Book 'The Superfast Primetime Ultimate Nation : The Relentless Invention of Modern India' by Adam Roberts)

Michiel Baas

There are probably few countries that evoke stronger opinions than India. Especially among foreigners, this can sometimes result in an almost competitive atmosphere of who understands the country better and who has learned its lessons the hardest way. India means "maximum experience points." If India were a computer game, levelling up could not be more of a challenge. There always seems to be one more quest to embark on, one more bastion to conquer, and one more beast to slay. It is perhaps no surprise that in recent years, there has been a burgeoning of literature focusing on "explaining" India. A frequent starting point here is the economic liberalisation of 1991, which not only ushered in a new economic era but also saw a speeding up of all sort of related developments of a political, social and cultural nature. Change is clearly of the essence in such studies. India is assumed to be changing and not just that, this change itself seems to be a deviation from what India was held to be in the past: unchanging, at a standstill, and worse, locked up in its own past and history, with the keys seemingly having been tossed into the Ganga. Authors even propose to see this as having resulted in a *new* India, one that neatly juxtaposes with an *old* India and one that heralds a departure of sorts.

Explaining India

Gurcharan Das (2000) and Pavan K Varma (2004) were among the first to engage with this idea of a new India. Others were quick to follow suit, often with well crafted and detailed studies of India and its rapidly changing socio-economic landscape. Writer and politician Shashi Tharoor searched for answers in his illuminating *The Elephant, the Tiger, and the Cell Phone: Reflections* on *India, the Emerging 21st Century Power (2007).* Two years later there was entrepreneur, bureaucrat

and politician Nandan Nilekani's *Imagining India: The Idea of* a *Renewed Nation (*2009). Sudhir Kakar and Katharina Kakar's *The Indians: Portrait of* a *People (2011)* should not be omitted in this list as well, nor Patrick French's insightful account of the country in *India: A Portrait* (2011). Akash Kapur's ethnographically rich study *India Becoming: A Portrait of Life in Modern India (2012)* was written after a prolonged absence from the country and as a way of coming to terms with how much it had changed. Like Siddhartha Deb's *The Beautiful and the Damned: A Portrait of the New India* (2011), Palash Krishna Mehrotra's *The Butterfly Generation: A Personal Journey into the Passions and Follies of India's Technicolour Youth* (2011), or Somini Sengupta's *The End of Karma: Hope and Fury among India's Young* (2016), these books often specifically focus on India's youth.

The question at the heart of such studies is usually how "change" is truly experienced, if people are profiting from economic growth, and how this can be linked to social and cultural transformation underway. What stands out also is that such explorations not only deserve, but decidedly also, require time. Kapur, for instance, spent considerable time with his informants to better understand the way they live their lives amidst change. Reconnecting with them over time also provided him with a detailed picture of how lives change, how perspectives shift and ambitions change course and direction. As also becomes clear from Sengupta's book, a more recent publication, the quest to "understand India" is something that should not be hurried, perhaps in contrast to the speed of developments observed itself. As fast as India might seem to be developing, the lesson we learn from the burgeoning literature on this topic is that change is often also slow and sometimes, paper-thin.

Adam Roberts' *Superfast Prime time Ultimate Nation: The Relentless Invention of Modern India* (2017) fits in well with this rapidly expanding collection of books on changing India and of which, l have only mentioned a select few that have come out in recent years. For Roberts, a former South Asia correspondent for the *Economist* who resided in India for a few years, the main question seems to be about India's future: where is it going, where does it seem to be heading, and what should be done to change course? He seeks to answer these questions by engaging with India's economy, politics, foreign affairs, and the political reality at home in the four sections

that make up this book. While this promises a thorough analysis, what the reader is offered, however, is often a rather shallow and most of all "quick" assessment that lacks the necessary depth and sensitivity to make for a convincing argument in the way that related studies have.

Perhaps the title of the book itself should already have been an indication of this. Intended as a somewhat frivolous take on India's alleged addiction to exaggeration, it serves as little more than a "fun" description of a country which apparently cannot be described without hyperbole and a sense of grandiosity. Roberts himself notes at the very beginning of his book that: "Understatement gets you nowhere in crowded, noisy, easily distracted India" (p xiii). Yet if we examine some of the other studies that have attempted to make sense of what Roberts grapples with in this book (for instance, Deb, Kapur, or Sengupta's), we see that "nuance" is often the answer to the predicament of understanding change in India.

In his "Introduction," Roberts goes on to sketch the over the top way advertisements and billboards make use of over statements to describe their size, might, and capabilities. Hospitals are "max clinics," a new power plant is an "ultra mega power project," and even its tourist slogan embraces the "incredible." Here he is certainly not wrong to note how India's urban space seems to have an ostensive love affair with overstatements and superfluities. To the author these claims are best taken with a pinch of salt (p xv), but what does not occur to him is that they might also be rooted in India's long and complex history with the English language. In fact, throughout his analysis of India's many socio-economic ailments, he seems to have little interest in how they are connected to and influenced by socio-historical developments. As such, it often comes across as if the notion of a "new India" is contrasted with an older one, which merely exists as stage and props in a Bollywood production.

India's Future and Cherry-picking

Roberts' book is ultimately set up to engage with the idea of India's future. In the "Preface," the author meets a fortune teller who uses parrots to predict the future. Roberts asks the man about the future and receives the chipper answer that India's place in the world will be number one. He even says that "the stars ordain that India will become the greatest power on earth" (p

x). Although it makes for a colourful and anecdotal introduction, half a page later Roberts points out that this fortune teller is a “benign con-artist and charlatan.” He is, therefore, “as likely to be right as anyone else, or as the flip of a coin” (p x). Reflecting on some of the predictions made by the fortune teller, he finds most of them to have proven “comically wrong” (p xi). Yet, Roberts wonders, what would it take for the fortune teller to be right? “What is keeping his prophecy from coming true?” (p xi).

Roberts is keen to stress that he wants India to succeed, “not least because of the fun I have had and the genuine welcome from Indians, during my several years as the *Economist’s* bureau chief in the country” (p xi). While this may be interpreted as a “thank you” for the pleasant time he has had in India, it did leave me wondering if Roberts sees the irony of this statement considering the enormity of issues India is still faced with, ranging from environmental degradation to immense poverty. Should not the main reason for wanting India to succeed be that it could potentially improve the lives of millions? Furthermore, should its success not be well-deserved and justified considering the way it was exploited during colonial days, something it is still paying a price for?

Roberts’ claims and suggestions are often bold and striking, even if he offers almost no insight into his actual analysis or research. “Much of my grasp of India .....comes from reading and reviewing others’ books, research reports, and articles.” His shelves are, therefore, “stuffed with thoughtful assessments of India.” However, he adds, “I have not included a bibliography, nor-to avoid too many tedious footnotes-have referenced all the books.” He wants it to be clear though that he has read quite a few of those and that “[o]ne of the great pleasures of reporting from South Asia is the chance to learn from others’ work” (p 292). That some of these works must have been by authors who are far more informed about India’s various issues, and the result of long-term extensive research, apparently did not necessitate it for the author to acknowledge this. Although, he does occasionally mention (Indian) authors, businessmen and politicians whom he met and/or interviewed over time, his arguments build almost entirely on so called “big names,” ordinary Indians (for lack of a better term) are almost entirely absent from the account (unless

they are "fun" characters such as the above-mentioned fortune teller).

From the start, the book reads like a Wikipedia summary of India's most "notorious" developments. The first chapter kicks off in Cherrapunji, allegedly the world's wettest place (though without a footnote to explain that this has not been the case in a while), only to use the North East to make a case about how the region often gets left out of reflections on "mainland" India; only to then (literally) embark on the Vivek Express' that allows the author to connect his place of departure with various historical developments. Vivekananda's biography itself here gets reduced to that of a "Bengali aristocrat revered by Hindu nationalists" and one who "did more than anyone to promote Hinduism globally in the nineteenth century" (p 5). Indeed, there is not possibly more to be said about the topic of Vivekananda's impact on Hinduism and various related reform movements. Much faster than the actual Vivek Express, however, the reader is catapulted into the very history of India's railways and the way "[r]ail is a symbol of wider problems" (p 6). The chapter then goes on to combine a perspective on the North East with the importance of the spread of cell phones in India, the average quantity of calories consumed, and the "heavy burden" of colonial rule (p 13). Reflecting on the book's title, the author finishes the first chapter with:

> The journey was not Superfast [referring to the Vivek Express], but it revealed some significant changes unfolding across the length of India (p.19)

The Truth and Its Opposite Also

Roberts starts his third chapter with the observation that "[a]lmost anything you say about India could be true-and the opposite, too" (p 38). While this reduces India to slippery untrustworthiness, something colonial officers were all too keen to emphasise, there is perhaps a point to be made about the complex nature of its politics. Although occasionally witty, Roberts seems to be unaware of how insensitive some of his descriptions are, especially considering that they are made by a white man who hails from India's former coloniser. For instance, what is one to make of the following description of the country's Prime Minister and one of the architects of its economic revival:

> [Manmohan] Singh, who reliably wore a pale blue turban and a pleasant but some-what docile expression, would serve for a decade as her [Sonia Gandhi's] front man. He was bright, kind and timid, more functionary than politician, often mute in public.(p.40)

Roberts concludes that: "The ten years under Singh up to 2014 were mixed, but they undoubtedly gave rise to real improvements for many" (p 41). From Singh's troublesome relationship with Sonia Gandhi, we are quickly ushered on towards the dramatic outcome of the 2014 elections, a detour into the disastrously run Coal India, and finally end up with Narendra Modi's demonetisation efforts.

Throughout, the book is clearly in a hurry to cover the whole gamut of "maddening" India with its deeply corrupt politicians, friendly but slightly mental local population, and of course, the influence of Bollywood (as per usual any other regional movie industry remains unmentioned). India is all masala, holi colour, and traffic that never stops honking. How can any of this not be "superfast," how can it not be a "prime- time" feature, and how can this "nation" not be typified as anything but maddening? Roberts has an endless amount of advice to give while casually coasting through a variety of topics that touch upon India's economic, cultural and social ailments. India's democracy, for one, "is potentially a huge advantage, rather than a curse or a tax." Elections in India are so entertaining that allegedly "tour companies started bringing foreign visitors to watch them" (p 92). But reflecting on environmental ruin-reducing Dalits "to human waste clearers (p 161)-he summarises that: "there is more that India can do to improve its environment" (p 162). Only a few pages later, we are informed that "partition was horrific" (p 171) or that "[w]armer relations with Pakistan would bring India other benefits" (p 173). Leaving aside what those might be, at no point does the book offer a deeper analysis of the various circumstances that have culminated into where India finds itself at present.

Superfast Prime time Ultimate Nation caters to an international audience that wants a quick fix; how to understand the exasperating reality of India? Well, this is *how.* It makes no efforts substantiating its many claims with footnotes or references nor does it seem keen to

actually critically engage with the many discussions that previous publications build on. This would have definitely helped to provide the much necessary nuance to the many painfully stereotypical descriptions that the author employs throughout the text. But perhaps, more importantly, it would have layered the book with the kind of depth that it sorely lacks. While Roberts is certainly not wrong about India's many ailments, there are many books that have offered a much sharper and at the same time, nuanced analysis of these. One wishes that Roberts had occasionally taken a slower train to appreciate the complexity as well as richness of India.

Economic & Political Weekly

February 3, 2018.

RESUME OF BUSINESS TRANSACTED DURING THE 13th SESSION OF THE 16th LOK SABHA

The Thirteenth Session of the Sixteenth Lok Sabha commenced on 15 December 2017 and concluded on 5 January 2018. In all, the House held 13 sittings spread over 61 hours.

On the first day of the Session, *i.e.* 15 December, Shri Sunil Kumar Jakhar, member elected in a bye-election from Gurdaspur Parliamentary Constituency of Punjab took oath and signed the Roll of Members. Thereafter, the Prime Minister, Shri Narendra Modi introduced newly appointed colleagues of his Council of Ministers to the House. Subsequently, the Hon 'ble Speaker, Smt. Sumitra Mahajan made references to the passing away of Sarvashri Sultan Ahmed, Chand Nath and Taslim Uddin, sitting members of the Lok Sabha and Sarvashri Vikram Mahajan, Ram Singh, R. Keishing, P.C. Barman, Dhanraj Singh, Amal Datta and Priya Ranjan Dasmunsi, all former members of Lok Sabha. The members then stood in silence for a short while as a mark of respect to the memory of the departed and thereafter, the House was adjourned for the day.

On 22 December 2017, a Short Duration Discussion under Rule 193 was held on the subject of natural calamities in various parts of the country with special reference to cyclone Ockhi in South India. Shri K.C. Venugopal, on behalf of Shri P.R. Sundaram and with the permission of the Hon'ble Speaker, initiated the discussion on the subject. Fourteen members participated in the discussion which concluded with the reply of the Minister of Home Affairs, Shri Rajnath Singh.

On 27 December, four members, namely, Shri Arvind Sawant, Prof. Saugata Roy, Shri Mallikarjun Kharge and Dr. M. Thambi Durai made a submission regarding illtreatment by Pakistani officials to the wife and mother of Shri Kulbhushan Jadhav during their meeting at Islamabad. Twelve other members associated themselves with the submission. The Minister of External Affairs, Smt. Sushma Swaraj responded to the issue. Next day, on 28 December, the Minister of External Affairs, Smt. Sushma Swaraj made a Statement in the House regarding situation arising out of a meeting with the family of Shri Kulbhushan Jadhav in Pakistan. She said that there was a serious and gross violation of human rights of the family members of Shri Jadhav and an intimidating atmosphere was created for them during this meeting.

On 2 January, Shri Jyotiraditya M. Scindia, by way of submission, raised the issue of attack on Central Reserve Police Force (CRPF) training centre in Pulwama killing five security personnel of CRPF. Shri Mullappally Ramachandran also associated himself with the submission. The Minister of Parliamentary Affairs, Shri Ananth Kumar responded to the issue. The Minister of State in the Ministry of Home Affairs, Shri Hansraj Gangaram Ahir also responded.

Prof. Saugata Roy, member, made a submission on 4 January regarding reported mass expulsion of a section of the society from the recently published National Register of Citizens in Assam. Shri Rabindra Kumar Jena also associated himself with the submission. The Minister of Home Affairs, Shri Rajnath Singh responded to the issue.

In addition, members were also permitted by the Speaker to make submissions regarding: (i) retention of Head Office of Hindustan Steelworks Construction Limited at Kolkata; (ii) need to take up with China on the issue of contamination of River Siang in Arunachal Pradesh; (iii) Martyrdom day of two sons of Guru Govind Singh; (iv) need to establish a separate High Court for Telangana; and (v) need to resolve drinking water problem in Karnataka.

On 3 January 2018, when the Rajya Sabha Amendment to the Constitution (One Hundred and Twenty- Third Amendment) Bill, 2017, was taken up for consideration, Shri N.K. Premachandran raised a Point of Order under Rule 100(2) of the Rules of Procedure and Conduct of Business in Lok Sabha. He sought to know how the clause 3 which is the heart and soul of the Constitution 123rd Amendment Bill, 2017 has been deleted and asked whether the proposed amendment is an alternative amendment and sought specific ruling in this regard, from the Chair.

In this respect, the Speaker made the following observation:

“Hon’ble Members, a point of order has been raised that the new clause 3 being now proposed by the Government in place of amendment made by the Council for omission of clause 3 does not fall within the meaning of amendment alternative to the amendment made by Rajya Sabha. In regard to Bills returned by Rajya Sabha with amendments, sub-rule (2) of Rule 100 of

the Rules of Procedure provides that three types of amendments to an amendment made by Rajya Sabha can be moved in Lok Sabha. The first being amendment relevant to the subject-matter of an amendment made by Rajya Sabha, the second being amendment consequential upon an amendment made by Rajya Sabha and the last being an amendment alternative to an amendment made by Rajya Sabha. In the instant case, the Rajya Sabha has returned the Bill with amendment seeking omission of a clause from the Bill. Hon 'ble Members would appreciate that to an amendment seeking omission of a clause, no amendment or consequential amendment can be moved since there is no text before us for agreeing or disagreeing to such amendment. The dictionary defines the word "alternative" as "available as another possibility or choice". The Government has proposed that in place of omission of clause from the Bill, the same clause be restored with some changes. In a way, the Government has proposed another choice in place of clause being omitted. In my opinion, therefore, the amendment tabled by the Hon'ble Minister for restoring clause 3 with some changes falls within the category of amendment alternative to the amendment made by Rajya Sabha. I, therefore, rule out the point of order."

Thereafter Speaker made the following observation:

"Hon 'ble members, the House would now take up consideration of amendment made by Rajya Sabha in the Constitution (One Hundred and Twenty third Amendment) Bill, 2017, as passed by Lok Sabha. As you are aware, the Hon'ble Minister has given notice to move an amendment alternative to the amendment made by Rajya Sabha and also further amendment regarding change of year from 2017 to 2018. I may inform you that in case the House adopts the alternative amendment, the original amendment made by Rajya Sabha would stand substituted by the alternative amendment. As such, the original amendment made by Rajya Sabha will not be proposed for vote of the House. Hon 'ble Members, the alternative amendment seeks to insert a new clause 3 in the Bill. In this regard, I would like to invite your attention to Direction 31, which provides that "when an amendment for insertion of a new clause in a Bill is adopted by the House, the Speaker shall put the question that the new clause be added to the Bill". Therefore, in case the alternative amendment is adopted by the House, I

shall also propose the new clause 3 to the vote of the House. Hon'ble Members, since we are to consider a Constitution (Amendment) Bill, I shall propose the Motion for consideration of Rajya Sabha amendment, the motion for adoption of amendment alternative to the amendment made by Rajya Sabha, adoption of new clause 3, adoption of further amendment for change of year and the motion for passing of the Bill to the vote of the House by division through special majority as required under article 368 of the Constitution. Keeping in view the spirit of Rule 156, amendments given notice of by private Members to the alternative amendment proposed to be moved by the Hon'ble Minister shall be decided by simple majority."

During the Session, out of the 280 Starred Questions that were listed, 45 Questions were answered orally; written replies to the remaining Starred Questions along with 3,220 Unstarred Questions were laid on the Table of the House.

Hon'ble Members raised 226 matters relating to their constituencies under Rule 377. Besides, as many as 198 matters of urgent public importance were raised by the members after the Question Hour and after completion of the formal business of the House.

During the Session, 41 Reports of the Parliamentary Committees were presented in the House including six reports of the Committee of Privileges and three of the Committee on Violation of Protocol Norms and Contemptuous Behaviour of Government Officers with Members of Lok Sabha. All these Reports are available on the Lok Sabha Homepage *loksabha. nic. in*

As many as 55 statements were made by the Ministers under Rule 372. These included Statements: (i) by the Minister of Finance and Minister of Corporate Affairs, Shri. Arun Jaitley on introduction of the Scheme of Electoral Bonds; (ii) by the Minister of Consumer Affairs, Food and Public Distribution, Shri Ramvilas Paswan (a) correcting the reply given on 19.12.2017 to Starred Question No. 55 regarding 'Rise in Prices of Pulses' and (b) giving reasons for delay in correcting the reply; (iii) by the Minister of State (Independent Charge) of the Ministry of Micro, Small and Medium Enterprises, Shri Giriraj Singh, on behalf of the

Minister of State in the Ministry of Rural Development, Shri Ram Kripal Yadav correcting the reply given on 04.01.2018 to Unstarred Question No. 2831 regarding Implementation of Digital India Land Records Modernisation Programme (DILRMP) in Andhra Pradesh; (iv) by the Minister of Commerce and Industry, Shri Suresh Prabhu on the Outcomes of 11th Ministerial Conference of the World Trade Organization held in Buenos Aries, Argentina from 10 to 13 December 2017.

During the course of the Session, Shri Nagendra Kumar Pradhan presented a petition for consideration of the House requesting for amendment to Service Rules in Railways in respect of Junior Engineers and Senior Section Engineers.

During the Winter Session, more than 14 hours and 51 minutes of time of the House were lost due to interruptions followed by forced adjournments. However, the House compensated for the time lost by sitting late for about 8 hours and 10 minutes to transact important financial, legislative and other business.

As regards Financial Business, the Minister of Finance, Shri Arun Jaitley presented a statement showing Supplementary Demands for Grants - Second Batch for the year 20 17 -18 to the House on 18 December 2017. On 21 December, Shri Rajen Gohain, Minister of State in the Ministry of Railways, on behalf of Shri Piyush Goyal, Minister of Railways, moved the Resolution seeking approval of the House for the recommendations contained in Paras 9, 10 (to the extent that reimbursement oflosses on operation of 'strategic lines' is made by General Revenues to Ministry of Railways), 11, 12, 13, 14, 15,16 and 17 (the rate of interest will be paid on the basis of average cost of borrowing) of the Sixth Report of Railway Convention Committee (2014) which was presented in Lok Sabha and laid in the Rajya Sabha on 2 December 2016. The combined discussion on the Government Resolution and Supplementary Demands for Grants Second Batch (General) for 2017-18 was taken up together. In all, 57 members participated in the discussion that lasted 5 hours and 30 minutes. The Minister of Finance, Shri Arun Jaitley replied to the combined debate. All the Demands were voted in full and the relevant Appropriation Bill was passed the same day. The Resolution moved by Shri Rajen Gohain was put to vote and adopted.

On 2 January, the Minister of State in the Ministry of Finance, Shri Shiv Pratap Shukla, on behalf of the Minister of Finance, Shri Arun Jaitley, moved a Resolution seeking approval of the House to enhance the Basic Customs Duty (BCD) applicable to certain category of goods by amending the statutory rate under the provisions of sub-section (1) of Section 8Aof the Customs Tariff Act, 1975 read with sub-section (3) of Section 7 of the said Act and the Resolution was adopted.

On 4 January, on behalf of the Minister of Finance, Shri Arun Jaitley, Shri P.P. Chaudhary, Minister of State in the Ministry of Corporate Affairs presented a statement showing Supplementary Demands for Grants - Third Batch for the year 2017-18. The discussion on the Supplementary Demands for Grants No. 31 in respect of Supplementary Demands for Grants - Third Batch for 2017-18 was held the same day. The Demands were voted in full and the relevant Appropriation Bill was passed.

In the sphere of Legislative Business, seventeen Bills were introduced and thirteen Bills were passed by the House. Some of the important Bills passed during the Session include: *(i) The Central Road Fund (Amendment) Bill, 2017;(ii) The National Capital Territory of Delhi Laws (Special Provisions) Second (Amendment) Bill, 2017; (iii) The Goods and Services Tax (Compensation to States) Amendment Bill, 2017; (iv) The Muslim Women (Protection of Rights on Marriage) Bill, 2017; and (v) The Insolvency and Bankruptcy Code (Amendment) Bill, 2017.*

The Central Road Fund (Amendment) Bill, 2017 sought to rationalise the allocation of various percentage of the cess on high speed diesel and petrol thereby providing two and one-half per cent of the cess of high speed diesel and petrol for the development and maintenance of national waterways.

The National Capital Territory of Delhi Laws (Special Provisions) Second (Amendment) Bill, 2017, sought to amend the National Capital Territory of Delhi Laws (Special Provisions) Second Act, 2011, *inter-alia*, to extend the provisions of the Act for

a further period of three years from 1 January 2018 to 31 December 2020.

The Goods and Services Tax (Compensation to States) Amendment Bill, 2017, sought to amend the Goods and Services Taxes (Compensation to States) Act, 2017 to allow increasing the maximum rate at which the Compensation Cess can be levied, from 15% to 25% on certain categories of motor vehicles.

The Muslim Women (Protection of Rights on Marriage) Bill, 2017, sought to protect the rights of married Muslim women and to prohibit divorce by pronouncing *talaq-e-biddat* by their husbands.

The Insolvency and Bankruptcy Code (Amendment) Bill, 2017, sought to amend the Insolvency and Bankruptcy Code, 2016 *inter-alia* to provide for prohibition of certain persons from submitting an insolvency resolution plan who, on account of their antecedents, may adversely impact the processes under the code; and to make provisions to specify certain additional requirements for submission and consideration of the resolution plan before its approval by the committee of creditors.

Coming to the Private Members Business, 98 Private Members' Bills on different subjects were introduced. The Motion for consideration of the Sixth Schedule to the Constitution (Amendment) Bill, 2015 moved by Shri Vincent H. Pala, was taken up for further discussion on 29 December 2017. However, the discussion could not be concluded.

As regards Private Members' Resolutions, two Private Members' Resolutions were discussed by the House during the Session. The Resolution regarding renovation of buildings located in the vicinity of various Defence establishments in the country moved by Shri Gopal Chinayya Shetty on 28 July 2017 was further discussed on 22 December and was withdrawn by leave of the House. Another Resolution was moved by Shri Raghav Lakhanpal on 22 December 2017 urging the Government for implementation of a stringent population control policy and remained part discussed.

During the Session, the Speaker informed the House of the receipt of resignation letters from Shri Yogi Adityanath, an elected member from the Gorakhpur Parliamentary Constituency of Uttar Pradesh (21 September); Shri Keshav Prasad Maurya, an elected member from the Phulpur Parliamentary Constituency of Uttar Pradesh (21 September) and Shri Nana Patole, an elected member from the Bhandara-Gondiya Parliamentary Constituency of Maharashtra (8 December) resigning their membership of Lok Sabha and that their resignations had been accepted.

Apart from the obituary references made on the opening day, the Hon'ble Speaker made references to the passing away of Sarvashri Mahendra Singh, Purushottam Kaushik and S.S. Kothari, all former members.

The Hon'ble Speaker further made references to: (i) reported loss of lives of 21 persons and injuries to several others in a boat mishap in Krishna River in Vijaywada, Andhra Pradesh on 12 November 2017; (ii) reported loss of lives of several persons and injuries to many others and also causing widespread loss of property due to Cyclone Ockhi lashing several parts of Tamil Nadu, Kerala, Lakshadweep, Maharashtra and Gujarat during the first week of December; (iii) recent terrorist attacks in United States of America, United Kingdom, France, Spain, Afghanistan, Egypt and Nigeria and also at other places throughout the world resulting in the loss of lives of innocent people and causing serious injuries and damage to property; (iv) loss oflives of348 persons in two massive earthquakes that struck Mexico on 7 and 19 September 2017, and another devastating earthquake that struck the Iran-Iraq border on 12 November 2017 resulting in the death of several persons; (v) to a major Typhoon named 'Tembin/ Vinta' affecting southern parts of the Philippines and the neighbouring region causing more than 266 fatalities and large scale damage of property; (vi) reported loss of lives of 33 persons and injuries to several others when a bus fell into the Banas river in Sawai Madhopur district of Rajasthan; and (vii) a dastardly terrorist attack at a security camp in Pulwama district of Jammu and Kashmir on 31 December 2017 causing loss of lives of 5 CRPF security personnel.

At a solemn function held in Parliament House on 13 December 2017, the Vice-President of India and Chairman, Rajya Sabha, Shri M. Venkaiah Naidu; the Prime Minister, Shri Narendra Modi and the Lok Sabha Speaker, Smt. Sumitra Mahajan led the nation in paying tributes to those who sacrificed their lives in the terrorist attack on Parliament. The Indian Red Cross Society organised a blood donation camp in the Parliament House on the occasion.

On 18 December, the Speaker, on behalf of the House, congratulated (i) the Indian Men's Hockey Team for winning the Asia Cup by beating Malaysia in the final on 22 October 2017 at Dhaka, Bangladesh; (ii) the Indian Women's Hockey Team for winning the Asia Cup by beating China on 5 November 2017 at Kakamigahara, Japan; (iii) Indian boxer and Member of Rajya Sabha, Mary Kom for winning gold medal in the Asian Boxing Championship at Ho Chi Minh City, Vietnam; and (iv) Indian weightlifter, Mirabai Chanu for winning gold medal at the World Weightlifting Championship in Anaheim, United States of America on 30 November 2017.

On 22 December, the Speaker, on behalf of the House, congratulated the Indian contingent for winning 17 gold, 14 silver and 13 bronze medals in the Asian Youth Para Games held in Dubai from 8 to 14 December 2017.

On 2 January 2018, the Hon'ble Speaker extended New Year greetings to all the Members of the House.

During the Session, the Speaker's Research Initiative (SRI) organized four Workshops for the benefit of the members of Parliament on the subjects: (i) Goods and Services Tax; (ii) Indian Education System (private *vs.* public) - Issues and Challenges; (iii) Simultaneous Elections; and (iv) Organic Farming. Besides, two interactive Sessions on the subjects (i) Aadhaar- Issues and Implications and (ii) Stunting and Wasting- Issues and Challenges were also held.

The Vice President of India, Shri M. Venkaiah Naidu released the Lok Sabha Calendar 2018 in Parliament Library Building on 28 December 2017. Lok Sabha Speaker, Smt. Sumitra Mahajan; Deputy Chairman, Rajya Sabha Prof. PJ. Kurien; Union Minister of Parliamentary Affairs and Chemicals & Fertilizers, Shri Ananth Kumar; Members of Indian Parliamentary Group

(IPG) and other dignitaries attended the event. Releasing the Calendar, Shri M. Venkaiah Naidu said that the theme of the Lok Sabha Calendar 2018 is unique and motivating. He opined that the sublime messages, universal and timeless, in these inscriptions are rare pearls of wisdom in themselves and an authentic source of our history and philosophical traditions. Shri Naidu observed that it is in Parliament that the entire range of activities of a nation is discussed and its destinies are shaped and moulded. As such, the deliberations of that august body are naturally to be inspired by the highest traditions of truth and righteousness. Earlier, delivering the Welcome Address, Hon ‘ble Speaker, Smt. Sumitra Mahajan observed that the Calendar 2018 provides glimpses of inscriptions nestled on domes, arches, Chambers and other places in the Parliament House building. She noted that these ennobling thoughts - from Rigveda, Mahabharata, Shrimad Bhagwad Gita, the Holy Quran, Manusmriti, Panchatantra and Kautilya’ s Arthshastra - extol the virtues of charity, kindness to fellow beings and brotherhood. A short film on Lok Sabha Calendars since 1999, produced by LSTV, was screened on the occasion.

A puppet show based on the life and teachings of Swami Vivekananda was organized on 3 January 2018 by the Ramakrishna Mission, New Delhi in collaboration with the Bhartiya Lok Kala Mandal, Udaipur in the Parliament Library Building. Lok Sabha Speaker, Smt. Sumitra Mahajan; Members of Parliament and other dignitaries watched the show. The puppet show depicted various incidents and stories from the life of Swami Vivekananda, known in his pre-monastic life as Narendra Nath Datta. The unique show, with high-class background music and special effects, conceptualized colourful performances by life like puppets through the nimble fingers of the dedicated team of puppeteers which enlivened the message of the great saint. The puppet show was specially commissioned to commemorate the 150th Birth Anniversary of Swami Vivekananda in the year 2013. Since then, the show has been staged in different parts of India and the world. Lok Sabha Speaker, Smt. Sumitra Mahajan presented Mementoes to Swami Shantatmananda, Secretary, Ramakrishna Mission and Shri Salil Singhal, Bhartiya Lok Kala Mandal.

Earlier during the inter-session period, Lok Sabha Speaker and Chairperson of

Commonwealth Parliamentary Association India Region, Smt. Sumitra Mahajan led an Indian Parliamentary Delegation to the 63rd Commonwealth Parliamentary Conference held in Dhaka from 1 to 8 November 2017. The other members of the delegation were Shri Devendra Bhole Singh, MP (Lok Sabha); Shri Subhash Patel, MP (Lok Sabha); Smt. Roopa Ganguly, MP (Rajya Sabha); Smt. Meenakashi Lekhi, MP (Lok Sabha) and Member of Commonwealth Women Parliamentarians (CWP) Steering Committee. The Conference was also attended by Presiding Officers from State CPA Branches. Dr. Sitasaran Sharma, Speaker, Madhya Pradesh Vidhan Sabha and Shri Kavinder Gupta, Speaker, Jammu and Kashmir Legislative Assembly attended the Executive Committee Meetings of CPA. Shri Kavinder Gupta, Speaker, Jammu and Kashmir Legislative Assembly and Shri Hitendra Nath Goswami, Speaker, Assam Legislative Assembly attended the New Executive Committee Meeting.

Smt. Sumitra Mahajan, Hon'ble Speaker, Lok Sabha was a lead speaker on the topic *'Giving Voice to the Youth: Mechanisms for Ensuring Effective Participation of Youth in the Governance Process'*. Smt. Mahajan said that youth are engine to take the vehicle of family, society or nation forward. She said that youth are a great promise to each nation and additional efforts need to be made to expose them to their immediate surroundings and realities - reality around them, reality within the country and, of course, beyond borders, around their immediate neighbourhood. Smt. Mahajan opined that surroundings and realities bring in greater appreciation for different cultures, different ways of life and expose them to the idea of pluralities and beauty of different colours. She said that this exposure would bring in the value of 'One World' in their minds and thoughts.

In October, an Indian Parliamentary Delegation led by Hon'ble Speaker, Lok Sabha, Smt. Sumitra Mahajan attended the 137th Assembly of the IPU held in St.Petersburg, Russian Federation from 14 to 18 October 2017. The Delegation consisted of Sarvashri Basawaraj Patil, Anil Desai, Nagendra Singh, Dr. Hari Babu Kambhampati, Km. Sushmita Dev, Smt. Sasikala Pushpa and Smt. Raksha Nikhil Khadse. Hon 'ble Speaker, Lok Sabha participated in the

general debate on the overall theme of *'Promoting cultural pluralism and peace through inter-faith and inter-ethnic dialogue'*, Members of the delegation also attended the meeting of the Asia-Pacific Geo Political Group (APG) of IPU, meetings of the Governing Council of IPU and meetings ofthe Four Standing Committees of IPU. Meetings of the Forum of Young Parliamentarians and Forum of Women Parliamentarians were also attended by some Members of the delegation. A meeting of BRICS Parliamentary Forum was held on the sidelines of the Assembly. Hon 'ble Speaker, Lok Sabha and Shri Nagendra Singh, MP attended the forum.

The Lok Sabha Speaker, Smt. Sumitra Mahajan also led an Indian Parliamentary Delegation to the 8th Conference of the Association of SAARC Speakers and Parliamentarians held in Colombo from 4 to 6 October 2017. Speakers and delegates from the SAARC countries attended the Conference. The Young Parliamentarians Committee Meeting was held for the first time in the event. Smt. Mahajan delivered the lead speech on the topic *'Association of the SAARC Speakers and Parliamentarians- a platform for the Parliamentarians of South Asia to work together to reach the 2030 agenda for Sustainable Development'*. Smt. Mahajan also attended the Special Parliamentary Session of Sri Lanka to celebrate the 70th Anniversary of the establishment of Parliament of Sri Lanka. After the conclusion of the Conference, the Indian Parliamentary Delegation led by Lok Sabha Speaker, Smt. Mahajan met the Sri Lankan Delegation led by Speaker of Parliament of Sri Lanka, Mr. Karu Jayasuriya. Both Delegations expressed interest in consolidating closer ties between the two Parliaments.

Earlier in September, Lok Sabha Speaker, Smt. Sumitra Mahajan led an Indian Parliamentary Delegation to the World Parliamentary Forum Meeting in Nusa Dua, Bali, Indonesia from 5 to 7 September 2017. The Delegation included Sarvashri Rakesh Singh, Jose K. Mani, La. Ganesan and Smt. Riti Pathak, all Members of Parliament. The Forum deliberated on the several subjects of topical relevance focusing on Sustainable Development Goals, including Inclusive and Equitable Development, Climate Change, Peaceful Co- existence, Women and Land Rights, Contribution of Women Leaders, Post Legislative Scrutiny on SDGs

Issues, Regional Cooperation, etc.

As usual, functions were held under the auspices of Indian Parliamentary Group (IPG) to mark the birth anniversaries of Mahatma Gandhi and Shri Lal Bahadur Shastri (2 October); Sardar Vallabhbhai Patel (31 October); Deshbandhu Chittaranjan Das (5 November); Maulana Abul Kalam Azad (11 November); Pandit Jawaharlal Nehru (14 November); Smt. Indira Gandhi (19 November); Dr. Rajendra Prasad (3 December); Shri C. Rajagopalachari (10 December); Chaudhary Charan Singh (23 December); Pandit Madan Mohan Malaviya (25 December) and Netaji Subhas Chandra Bose (23 January) in the Central Hall of Parliament House where portraits of these illustrious leaders are put up. Presiding Officers, Union Ministers, Members of Parliament and other dignitaries paid floral tributes on these occasions. Besides, floral tribute functions on the birth anniversaries of former Speakers ofLok Sabha, Sardar Hukum Singh (30 August); Shri G.M.C. Balayogi (1 October); Shri Bali Ram Bhagat (7 October); and Shri G.V Mavalankar (27 November) were held in the Central Hall of Parliament. Booklets containing the profile of the former Speakers, brought out in Hindi and English by the Lok Sabha Secretariat, were distributed to the dignitaries present on the occasion.

The Bureau of Parliamentary Studies and Training continued to organise various Courses and Programmes during the period.

An Orientation Programme in Legislative Matters for the officials of Lok Sabha Secretariat was organized from 20 to 22 November 2017. The Programme was attended by 19 participants. Another Orientation Programme for Lok Sabha Secretariat Officials working in Parliamentary Committees was organized from 18 to 22 December which was attended by 19 participants.

Five Appreciation Courses in Parliamentary Process and Procedures for the probationers of All India and Central Services and for middle and senior level officials of the Government of India were organised by the Bureau. In all, 431 participants attended these Courses. The Bureau also organized nine Training Courses in Parliamentary Processes and

Procedures, Noting and Drafting, ACR writing, LIBSYS Programme for the officers of the Lok Sabha, Rajya Sabha and State Legislature Secretariats which were attended by 189 participants. In addition, 111 Personal Assistants and Private Secretaries of Members of Parliament attended Training Programme on Information Management in Parliament and Members portal and Reference/Research Support.

The Bureau also organized 13 International Study Visits for the benefit of 262 participants. Besides, 43 Study Visits were organized for educational and other institutions from within the country covering 1,841 participants. Further, Professional Development Programmes for 85 Officers of Lok Sabha Secretariat were organised by the Bureau from time to time.

The Thirteenth Session of the Sixteenth Lok Sabha was adjourned sine die on 5 January 2018 after the playing of the National Song. The President of India prorogued the House the same day.